

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Monika Židan

**Oblikovanje koalicije na lokalni ravni: fenomen
nestrankarskih kandidatov in list na primeru Mestne občine
Ljubljana za obdobje 1994–2010**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Monika Židan

Mentor: izr. prof. dr. Miro Haček

**Oblikovanje koalicije na lokalni ravni: fenomen
nestrankarskih kandidatov in list na primeru Mestne občine
Ljubljana za obdobje 1994–2010**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

Oblikovanje koalicije na lokalni ravni: fenomen nestrankarskih kandidatov in list na primeru Mestne občine Ljubljana za obdobje 1994–2010

Evropska listina o lokalni samoupravi poudarja, da so lokalne oblasti eden od glavnih izvorov demokratične ureditve. Izpostavi pomembnost demokratičnega načela - pravico državljanov, da sodelujejo pri vodenju javnih zadev, ki se lahko najbolj neposredno uresničuje na lokalni ravni.

Predstavniška demokracija je temelj političnega sistema in prevladujoča oblika demokracije v odločanju na lokalni ravni. Lokalna skupnost omogoča in spodbuja politično participacijo, s tem pa temelji na preferencah posameznikov pri odločanju v lokalnih institucijah demokracije.

Ključno voljeno politično funkcijo na lokalni ravni oblasti zaseda župan, ki nadzor in vpliv nad sprejemanjem in implementacijo lokalnih politik najlažje uresničuje, če ima podporo v občinskem svetu. V Mestni občini Ljubljana (MOL) se člane Mestnega sveta voli po proporcionalnem volilnem sistemu, župan pa je voljen po večinskem načelu. Ključna opazka rezultatov lokalnih volitev na splošno je, da je zaznati vedno večji uspeh nestrankarskih županskih kandidatov in svetniških list na tovrstnih volitvah ter da politične stranke izgubljajo zaupanje. Zanimalo me bo, ali se z vsakimi naslednjimi volitvami v MOL večja zastopanost nestrankarskih list in število županskih kandidatov.

KLJUČNE BESEDE: lokalna samouprava, lokalne volitve, nestrankarski kandidati in liste, koalicija, Ljubljana.

Coalition formation at the local level: the phenomenon of nonparty candidates and lists in the case of the Municipality of Ljubljana, for the period 1994–2010

The European Charter of Local Self-Government stresses that local authorities are one of the main sources of democratic regime. It emphasizes the importance of the democratic principle – the right of citizens to participate in the conduct of public affairs – this right is most directly exercised at local level.

When talking about decision-making at the local level, the representative democracy is the basis of the political system and the dominant form of democracy. The local community has the ability to enable and encourage political participation that goes well beyond electoral participation. It is based on the preferences of individuals in decision-making in local institutions of democracy.

The mayor is the key elected political figure at the local level. He or she controls and influences the adoption and implementation of the local policies, most efficiently with the support of the municipal council. In the Municipality of Ljubljana (MOL), the council members are elected by proportional electoral system and the mayor is elected according to the majority. The key observation of the results of local elections in general is the perceived success and the growing number of nonparty mayoral candidates and nonparty municipality council lists in these kind of elections, and that political parties are losing voters confidence. The aim of this paper is to determine whether with each subsequent election in MOL, the representation of nonparty lists and mayor candidates increases.

KEY WORDS: local self-government, local elections, nonparty candidates and lists, coalition, Ljubljana.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	7
2 METODOLOŠKI OKVIR	8
2.1 NAMEN IN CILJI	8
2.2 HIPOTEZE	8
2.3 METODE IN TEHNIKE RAZISKOVANJA	9
2.4 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA.....	9
3 TEORETIČNA IZHODIŠČA	10
3.1 LOKALNA SKUPNOST	10
3.2 SAMOUPRAVNA LOKALNA SKUPNOST.....	10
3.3 LOKALNA SAMOUPRAVA	11
3.4 OBČINA	11
3.4.1 Mestna občina.....	12
3.5 ODLOČANJE V LOKALNI SAMOUPRAVI.....	13
3.6 LOKALNE VOLITVE IN VOLILNI SISTEM	13
4 ORGANI LOKALNE SAMOUPRAVE	15
4.1 OBČINSKI SVET	15
4.2 ŽUPAN.....	16
4.3 NADZORNI ODBOR.....	17
4.4 RAZMERJE MED OBČINSKIM SVETOM IN ŽUPANOM	17
5 LOKALNA DEMOKRACIJA	18
5.1 NEPOSREDNA IN POSREDNA DEMOKRACIJA	19
5.2 PREDSTAVNIŠKA DEMOKRACIJA.....	20
6 KOALICIJA	21
6.1 KOALICIJSKO POVEZOVANJE NA LOKALNI RAVNI	21
6.2 ZMAGOVALNA KOALICIJA	21
6.3 POLITIČNE STRANKE	24
6.4 NESTRANKARSKI KANDIDATI	26
7 ŠTUDIJA PRIMERA: OBLIKOVANJE KOALICIJE V MESTNI OBČINI LJUBLJANA	28

7.1 MESTNA OBČINA LJUBLJANA	28
7.2 ORGANI MESTNE OBČINE LJUBLJANA	28
7.2.1 Župan Mestne občine Ljubljana.....	28
7.2.2 Mestni svet Mestne občine Ljubljana.....	30
7.3 OBLIKOVANJE KOALICIJ V MESTNI OBČINI LJUBLJANA	32
7.3.1 Lokalne volitve za župana (1994–2010)	32
7.3.2 Lokalne volitve v Mestni svet (1994–2010)	38
8 ZAKLJUČEK.....	46
9 LITERATURA.....	49
PRILOGI.....	54
PRILOGA A: INTERVJU Z ALJAŽEM PRUSNIKOM, ANALITIK	54
PRILOGA B: INTERVJU S ČRTOM POGLAJNOM, TEORETSKO ANALITSKI POLITOLOG.....	57

KAZALO TABEL

<i>Tabela 7.1: Splošne volitve župana Mestne občine Ljubljana – 1994.....</i>	32
<i>Tabela 7. 2: Slošne volitve župana Mestne občine Ljubljana – 1998.....</i>	34
<i>Tabela 7. 3: Slošne volitve župana Mestne občine Ljubljana – 2002, 1. krog</i>	35
<i>Tabela 7. 4: Slošne volitve župana Mestne občine Ljubljana – 2002, 2.krog</i>	36
<i>Tabela 7. 5: Splošne volitve župana Mestne občine Ljubljana – 2006.....</i>	37
<i>Tabela 7. 6: Redne volitve svetnikov v Mestni svet Mestne občine Ljubljana – 1994.....</i>	38
<i>Tabela 7. 7: Redne volitve svetnikov v Mestni svet Mestne občine Ljubljana – 1998.....</i>	40
<i>Tabela 7. 8: Redne volitve svetnikov v Mestni svet Mestne občine Ljubljana – 2002.....</i>	42
<i>Tabela 7. 9: Redne volitve svetnikov v Mestni svet Mestne občine Ljubljana – 2006.....</i>	44

SEZNAM KRATIC

AS	Aktivna Slovenija
DeSUS	Demokratska stranka upokojencev Slovenije
DS	Demokrati Slovenije / DSS – Demokratska stranka Slovenije
EU DS	EU Demokrati Slovenije

GŽS	Glas žensk Slovenije
KSS	Krščanski socialisti
KSU	Krščansko–socialna unija
LBG	Lista Branka Gradišnika/ RIL – Rad imam Ljubljano
LDS	Liberalna demokracija Slovenije
LMM	Ljubljana, moje mesto
LZČPV	Lista za čisto pitno vodo
LS	Liberalna stranka
MOL	Mestna občina Ljubljana
ND	Narodni demokrati
NDS	Nova demokracija Slovenije
NSD	Nacionalna stranka dela
NSi	Nova Slovenija
NPS	Naprej Slovenija
ReS	Republikanci Slovenije
RIL	Rad imam Ljubljano
SD	Socialni demokrati
SDS	Socialdemokratska stranka Slovenije / Slovenska demokratska stranka
SED	Stranka enakopravnih dežel
SEG	Stranka ekoloških gibanj Slovenije
SKD	Slovenski krščanski demokrati
SLS	Slovenska ljudska stranka
SMS	Slovenska mladinska stranka
SNS	Slovenska nacionalna stranka
SDAS	Stranka demokratske akcije Slovenije
SOPS	Slovenska obrtno podjetniška stranka
SSN	Stranka slovenskega naroda
ZA	Zelena alternativa
ZLSD	Združena lista socialnih demokratov
ZNS	Zveza neodvisnih Slovenije
ZS	Zeleni Slovenije

1 UVOD

Ustava Republike Slovenije¹ zagotavlja lokalno samoupravo vsem prebivalcem Republike Slovenije. Priznava neposredno in posredno pravico državljanov, da sodelujejo pri upravljanju lokalnih zadev javnega značaja, ki predstavlja tudi eno izmed temeljnih načel demokracije. Lokalna skupnost pa naj bi predstavljala enega od glavnih stebrov demokratične države (Prebelič in Haček 2012, 5).

Mill (v Brezovšek 2005, 8) o lokalni demokraciji pravi: »Lokalna demokracija ponuja državljanom možnosti za uresničevanje njihove svobode in za izražanje njihove lokalne identitete na način, ki je drugačen od višjih ravni oblasti, hkrati pa se z višjimi ravnmi oblasti dopolnjuje.«

Stoker (1996, 188) poudarja, da: »Lokalna demokracija utemeljuje svojo upravičenost s tem, da predstavlja najdostopnejši prostor za politično participacijo. Lokalna politika je tista politika, kjer se ljudje počutijo najbolj pristojni in neposredno angažirani.«

Ključno voljeno politično funkcijo na lokalni ravni oblasti zaseda župan. Svojo željo po vladanju, nadzoru in vplivu nad sprejemanjem in implementacijo lokalnih politik najlažje uresničuje, če ima podporo v občinskem svetu (Grad v Nahtigal 2012, 173). Župan Mestne občine Ljubljana je voljen po večinskem volilnem sistemu, mestni svetniki pa so voljeni po proporcionalnem volilnem sistemu. Prvi volilni sistem dopušča večjo možnost izvolitve nestranskih kandidatov, medtem ko drugi krepi vlogo političnih strank. Ker nestranski kandidati (nestranske liste) predstavljajo konkurenco političnim strankam, sem se odločila da fenomen nestranskih list in kandidatov raziščem na primeru lokalnih volitev v Mestni občini Ljubljana.

Kot pravi Riker (1962), sta motiva za sodelovanje v procesu oblikovanja koalicij dva. Kot prvega izpostavi pridobitev ključnega političnega položaja na lokalni ravni oblasti, kot drugega pa vpliv na lokalne politike.

¹ Ustava RS, Uradni list RS 33/1991.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 Namen in cilji

Cilj moje diplomske naloge je raziskati koalicijsko povezovanje na primeru Mestne občine Ljubljana za obdobje 1994–2010. Z analizo lokalnih volitev za obdobje štirih mandatov bom raziskala fenomen nestranskih kandidatov in list ter njihovo uspešnost na lokalnih volitvah v Mestni občini Ljubljana. Ali nestranski kandidati (nestranske liste) nastopajo kot močan konkurent političnim strankam? Hkrati pa bom preverjala vpliv proporcionalnega volitev sistema na izvolitev nestranskih list.

2.2 Hipoteze

Izhodišče za I. hipotezo:

Lokalne volitve naj bi bile primernejše za uresničevanje pasivne volilne pravice nestranskih kandidatov tudi zaradi svoje ožje narave. Na lokalnih volitvah namreč volivci volijo kandidate, ki izvirajo iz okolja kjer živijo tudi sami, pri tem pa strankarska pripadnost kandidata ne igra tako pomembne vloge (Haček 2007, 43).

Hipoteza I:

Večja uveljavljenost nestranskih kandidatov, ki nastopajo kot močan konkurent političnim strankam na lokalnih volitvah, pomeni tudi večjo volilno uspešnost na teh volitvah.

Izhodišče za II. hipotezo:

Večinski sistem dopušča večjo uveljavitev posameznikov in daje manj političnega prostora političnim strankam, kar omogoča tudi izvolitev nestranskih kandidatov. Medtem ko je možnost uveljavljanja posameznikov po proporcionalnem sistemu, ki nujno krepi vlogo političnih strank pri volitvah, manjša ali pa je to celo nemogoče (Grad 1998, 153).

Hipoteza II:

V Mestnem svetu Mestne občine Ljubljana so člani voljeni po proporcionalnem volilnem sistemu, kar posledično pomeni večjo volilno uspešnost političnih strank in manjšo možnost izvolitve kandidatov, ki niso uvrščeni na kandidatne liste katere izmed političnih strank.

2.3 Metode in tehnike raziskovanja

Izbrane raziskovalne metode in tehnike:

- Analiza primarnih virov (Statut Mestne občine Ljubljana, Zakonodaja s področja lokalne samouprave, Ustava RS).
- Sekundarna analiza virov (analiza obstoječih podatkov, pregled znanstvene literature – monografske publikacije, znanstveni članki). Omenjena metoda bo uporabljena v teoretičnem delu diplomske naloge.
- Metoda deskripcije kot postopka opisovanja dejstev in procesov brez znanstvenega tolmačenja in pojasnjevanja. Metoda deskripcije bo uporabljena za opisovanje uporabljenih teorij in konceptov v diplomskem delu.
- Komparativna metoda oziroma metoda primerjave med različnimi obdobji volitev za župana in v Mestni svet Mestne občine Ljubljana. Metoda bo uporabljena v analizi oziroma praktičnem delu diplomske naloge.
- Družboslovni intervju, ki bo relevanten vir informacij, in mi bo še dodatno pojasnil raziskovalno področje moje diplomske naloge. Intervju bo opravljen s Črtom Poglajnom, teoretsko–analitičnim politologom in z Aljažem Prusnikom, analitikom.

2.4 Struktura diplomskega dela

Diplomsko delo je razdeljeno na tri večja poglavja. V prvem delu so opredeljeni tema, njen namen ter cilj naloge, dve hipotezi ter metode in tehnike, s katerimi bom preverjala zastavljeni hipotezi. V drugem delu sledi predstavitev teoretičnih izhodišč ter ključnih pojmov, povezanih z lokalnimi volitvami, lokalno demokracijo, oblikami koalicij na lokalni ravni ter pomenom in vlogo političnih strank in nestranskih kandidatov (list) na lokalnih volitvah. V tretjem, empiričnem delu pa se bom osredotočila na primer Mestne občine Ljubljana ter preverila obe zastavljeni vzorčno-posledični hipotezi.

3 TEORETIČNA IZHODIŠČA

3.1 Lokalna skupnost

»Lokalna skupnost je naravna življenjska skupnost, ki nastane z naselitvijo ljudi na določenem območju« (Grad 1998, 13).

»Lokalna skupnost je prva in najnižja v hierarhiji teritorialnih skupnosti, ki se na višjih nivojih pojavljajo bodisi kot lokalne skupnosti širšega pomena, zlasti pa kot državne teritorialne skupnosti. Vsem teritorialnim skupnostim je podobno to, da se v njihovem okviru pojavljajo skupne potrebe ljudi, ki jih je treba reševati na skupen način« (Šmidovnik 1995, 18).

Grafenauer (glej 2000, 16–21) niza 3 pogoje, potrebne, da lahko govorimo o lokalni skupnosti:

- a) število prebivalcev – služi kot merilo za določanje različnih tipov lokalnih skupnosti;
- b) fizični prostor – ozemlje, na katerem se vzpostavljajo interakcije med ljudmi;
- c) integriranost, povezanost v skupnost – povezanost ljudi zaradi skupnih interesov in potreb ter dejavnosti za zadovoljitev potreb, kar vse nujno povzroča vzpostavitev medsebojnega povezovanja in odnosov med ljudmi, ki jih vežejo skupne dejavnosti in aktivnosti.

3.2 Samoupravna lokalna skupnost

Grafenauer (2000, 22) pravi, da je pojem *samoupravna lokalna skupnost* »pravni pojem«, predstavlja pa ustavnopravno kategorijo.

»Samoupravna lokalna skupnost je posebna organizacijska tvorba, v okviru katere so posebej oblikovani organi z izvoljenimi predstavniki prebivalcev v njih« (Grafenauer 2000, 23). Lokalna samouprava predstavlja normativno institucijo, lokalna skupnost pa družbeni pojav. »Pri samoupravnih lokalnih skupnosti je ozemlje točno določeno s pravno normo, pravna kategorija pa je tudi stalno ali začasno prebivališče, s pomočjo katerega se določajo člani neke samoupravne lokalne skupnosti« (Grafenauer 2000, 23).

3.3 Lokalna samouprava

»Lokalna samouprava je lokalna skupnost, ki ima status samouprave, in pravnosistemska institucija, ki opredeljuje položaj lokalne skupnosti« (Šmidovnik 1995, 29). Pojem lokalne samouprave povezuje dve sestavini: sociološko – lokalno skupnost in pravnosistemsko – lokalno samoupravo (Šmidovnik 1995, 29).

Teoretiki ugotavljajo, da je samouprava določena oblika oziroma metoda upravljanja določenih zadev. Po Merkle (v Šmidovnik 1995, 27) je samouprava metoda upravljanja, ki pritegne k upravljanju tiste, ki se jih zadeve upravljana tičejo.

Pojem lokalne samouprave podrobneje opredeljuje J. Djordjević (v Šmidovnik 1995, 27–29).

Izpostavi tri elemente, značilne za lokalno samoupravo:

- pravico lokalnega prebivalstva, da lahko voli svoja predstavniška telesa; ta telesa pa imajo določene pravice odločanja, ki jih izvajajo bodisi neposredno ali prek svojih organov;
- predstavniška telesa imajo svojo stvarno in krajevno pristojnost, tj. da na svojem območju opravljajo določen krog zadev kot svojo oblast;
- da pristojnost lokalnih organov po svoji vsebini in po pooblastilih za njihovo izvajanje predstavlja taka vprašanja, s katerimi se dejansko in formalno lahko vpliva na življenje in razvoj lokalne skupnosti.

Splošna značilnost lokalne samouprave je v ideji udeležbe prebivalcev pri odločanju, torej v tem, da ljudje na nekem ožjem območju sami odločajo o zadovoljevanju svojih potreb in da se država v to ne vmešava (Grafenauer 2000, 37).

3.4 Občina

Šmidovnik (1995, 63) pravi, da je občina »temeljna lokalnosamoupravna skupnost«. V tej opredelitvi so tri sestavine, ki so značilne za občino, in sicer:

- občina je glavni oziroma najvažnejši tip lokalne samouprave,
- oblikovana je v okviru naravne, zgodovinsko nastale lokalne skupnosti, kakršne so naselja – posamezna ali več naselij povezanih s skupnimi interesi;
- ima položaj samoupravnosti – z vsebino, kakor ga določa sistemska zakonodaja o lokalni samoupravi v posamezni občini (Šmidovnik 1995, 63).

Zakon o lokalni samoupravi² (v nadaljevanju ZLS) določa, da občina samostojno opravlja lokalne zadeve javnega pomena, ki se določijo s splošnim aktom občine ali s področno zakonodajo. Zakon razširi ustavno definicijo, tako da lahko občina opravlja lokalne zadeve javnega pomena, kar je bolj v skladu z evropskimi gledanji, zlasti z načelom subsidiarnosti (Grad 1998, 106).

13. člen Zakona o lokalni samoupravi (ZLS 94/2007, 13. čl.) določa, da se območje občine oblikuje tako, da občina izpolnjuje večino naslednjih funkcij:

- osnovno preskrbo z življenjskimi potrebščinami;
- dostopnost do primarne zdravniške in socialne oskrbe;
- osnovno šolo;
- osnovno komunalno opremljenost in s tem povezane lokalne javne službe;
- osnovne prometne in PTT-storitve;
- prostore za izvajanje lokalnih, upravnih, društvenih in političnih dejavnosti;
- osnovne pogoje za športno in kulturno dejavnost;
- dostopnost do bančnih in finančnih storitev;
- informacijsko-dokumentacijsko dejavnost;
- požarno varnost;
- civilno zaščito.

3.4.1 Mestna občina

Mestna občina je ustavna kategorija. Po Ustavi Republike Slovenije »mestna občina opravlja kot svoje tudi z zakonom določene naloge iz državne pristojnosti, ki se nanašajo na razvoj mesta« (Ustava Republike Slovenije, 141. čl.).

Status mestne občine ureja 16. člen Zakona o lokalni samoupravi. »Mesto lahko dobi status mestne občine, če ima najmanj 10.000 prebivalcev in je geografsko, gospodarsko in kulturno središče svojega gravitacijskega območja.« Isti člen določa, da lahko država prenese opravljanje določenih nalog iz svoje pristojnosti, ki se nanašajo na razvoj mesta (ZLS, 16. čl.).

»Mestna občina se oblikuje na območju mesta, kjer je potrebno enotno prostorsko in urbanistično urejanje, zadovoljevanje komunalnih potreb in planiranje razvoja« (Grad 1998, 107).

² Zakon o lokalni samoupravi, Uradni list RS 94/2007.

3.5 Odločanje v lokalni samoupravi

»Sodobne demokracije temeljijo na načelu ljudske suverenosti, po katerem je nosilec suverene oblasti v posamezni družbeno urejeni skupnosti lahko samo ljudstvo. Z načelom ljudske suverenosti se izraža zamisel o tem, da vsa oblast v državi izhaja iz ljudstva in pripada ljudstvu ter da nosilci oblasti delujejo kot predstavniki ljudstva« (Grad 1998, 32).

V sodobni lokalni samoupravi je neposredno odločanje bolj izjema kot pravilo. Prebivalci lokalne samouprave uresničujejo lokalno samoupravo predvsem prek njenih organov, ki opravljajo različne naloge oziroma funkcije lokalne samouprave. Demokratičnost lokalne samouprave pomeni, da mora ustrezati težnjam in zahtevam lokalnega prebivalstva. To je mogoče zagotoviti tako, da imajo občani neposreden vpliv na oblikovanje najpomembnejših lokalnih organov, da so torej predstavljeni v teh organih (Grad 1998, 32–33).

»Lokalna politika je predvsem način in sredstvo za sodelovanje prebivalcev pri izvajanju lokalne samouprave, hkrati pa tudi način njihovega uveljavljanja v javnem življenju – ne pa boj za politično oblast, kar je temeljna značilnost politike in delovanja strank na državni ravni« (Grad 1998, 34).

3.6 Lokalne volitve in volilni sistem

Demokratične volitve so nujni pogoj za vzpostavitev in ohranitev sodobne pravne države. V sodobnem pojmovanju demokracije so namreč eden najpomembnejših izrazov volje ljudi in nujni pogoj za demokratično oblikovanje najpomembnejših državljanskih organov, zlasti predstavniškega telesa, pa tudi organov lokalne samouprave (Grad 1998, 48; Grad 2004, 17).

»Volitve imajo v lokalni skupnosti izrazito funkcijo integracije prebivalcev v lokalni skupnosti in njihovo identifikacijo z lokalno samoupravo. Odnosi med volivci in njihovimi predstavniki so precej tesnejši, mnogo pomembnejša kot na državni ravni pa je vloga posameznika, ne glede na politično pripadnost« (Grad 1998, 84).

S pojmom participacija se označuje dejavnost, kjer posameznik sodeluje v procesih odločanja in v aktivnostih na področju družbenega življenja (Brezovšek 2004, 15). Verba in Nie (v Brezovšek 2004, 15), termin participacija povežeta s terminom politična participacija in pravita, da je to »legalna aktivnost zasebnih državljanov, ki skušajo bolj ali manj vplivati na izbor vladanega osebja in posledično njihovo delovanje.«

Politično participacijo (Brezovšek 2004, 15–16) lahko opredelimo tudi kot participacijo v procesu vladanja in kot priložnost za državljane, da so udeleženi v procesu, s katerim se zbirajo politični voditelji ter uresničujejo politike.

Po Gradu (1998, 53) lahko volilni sistem na lokalni ravni opredelimo kot skupek vseh tistih predpisov, ukrepov in metod, ki služijo uveljavljanju volilne pravice pri lokalnih volitvah. S pravnega vidika pa lokalni volilni sistem pomeni skupek vseh predpisov, ki se nanašajo na pravice in obveznosti udeležencev lokalnih volitev ter ukrepe in postopke v zvezi z volitvami. Dinamični vidik uresničevanja volilne pravice je pri lokalnih volitvah volilni postopek, ki je skupek vseh opravil, ki so potrebna za izvolitev.

»Lokalne volitve so namenjene oblikovanju organov lokalne skupnosti, v kateri se odvijajo« (Haček 2007, 33). Pomembne so torej za politično življenje v lokalni skupnosti, za katero pa so ključna predvsem tista vprašanja, ki se nanašajo na življenje te skupnosti. Po večini gre za vprašanja lokalnega pomena, za katera je značilno, da so manj odvisna od političnih stališč in pogledov (Haček 2007, 33).

4 ORGANI LOKALNE SAMOUPRAVE

4.1 Občinski svet

»Občinski svet je najvišji organ odločanja o vseh zadevah v okviru pravic in dolžnosti občine« (ZLS 94/2007, 29. čl.). V okviru svojih pristojnosti občinski svet (ZLS, 29. čl.):

- sprejema statut občine,
- sprejema odloke in druge občinske akte,
- sprejema prostorske in druge plane razvoja občine,
- sprejema občinski proračun in zaključni račun,
- daje soglasje k prenosu nalog iz državne pristojnosti na občino,
- voli in razrešuje enega ali več podžupanov,
- voli in razrešuje člane občinskih odborov,
- nadzoruje delo odborov, župana, podžupana in občinske uprave,
- daje mnenje k imenovanju predstojnikov republiških organov, pristojnih za občino,
- odloča o pridobitvi in odtujitvi premičnin in nepremičnin,
- odloča o drugih zadevah, ki jih določata zakon in statut občine.

Občinski svet je najvišji organ občine, ki odloča o vseh zadevah v okviru pravic in dolžnosti občine. Volijo ga prebivalci občine in sicer neposredno za dobo štirih let. Občinski svet ima predvsem urejevalno, volilno in nadzorno funkcijo ter funkcijo odločanja o konkretnih zadevah (Grad 1998, 123).

Na občinski ravni je svet tisti organ, ki izvaja samoupravno normativno funkcijo občine. Odloke in druge akte, ki jih sprejema občinski svet, mu predlaga v sprejem župan in vsak član občinskega sveta (Grad 1998, 124).

V zakonu o lokalni samoupravi je v 37. členu določeno, da se občinski svet »voli na podlagi splošne in enake volilne pravice z neposrednim in tajnim glasovanjem« (ZLS, 37. čl.).

Sestava občinskega sveta se razlikuje glede na velikost občine, prav tako pa število voljenih svetnikov vpliva na uporabo volilnega sistema. V občinah, v katerih občinski svet šteje manj kot 12 članov, se svetniki volijo po sistemu relativne večine. V občinah, kjer občinski svet šteje 12 ali več članov, pa se svetniki volijo po proporcionalnem sistemu (D'Hondtov sistem) (Rogelj 2007, 173).

Posebnost nekaterih občin se kaže v tem, da so zaradi enakopravnejše zastopanosti vseh delov občine v občinskem svetu te razdeljene na več volilnih enot. To pomeni, da kandidatom ni treba kandidirati v vseh volilnih enotah, kandidaturo pa je potrebno vložiti v vsaki volilni enoti posebej, kar pomeni, da morajo nestrankski kandidati, katerih namen je kandidirati v vsaki volilni enoti – zbrati potrebno število podpisov volivcev posamezne volilne enote (Rogelj 2007, 173).

V občinah, ki so razdeljene na več volilnih enot in imajo proporcionalni volilni sistem, se mandati delijo na dveh ravneh. Najprej na ravni volilnih enot, nato, pa še na občinski ravni. Pri tem lahko pri delitvi mandatov na občinski ravni sodelujejo le liste, ki so kandidirale v dveh ali več volilnih enotah. Omejeno določilo največkrat prizadene nestrankske liste, ki pogosto kandidirajo le v eni volilni enoti (Rogelj 2007, 173).

4.2 Župan

»Župan je individualni organ, katerega glavna naloga je, da vodi občinsko upravo ter predstavlja in zastopa občino kot pravno osebo. Je tudi organ, ki predstavlja varuha zakonitosti delovanja občinske samouprave« (Grad 1998, 126). Po zakonu o lokalni samoupravi župan »predlaga občinskemu svetu v sprejem proračun in zaključni račun proračuna občine, odloke in druge akte iz pristojnosti občinskega sveta« (Grad 1998, 126). Pravico ima predlagati obravnavanje določenih zadev na seji občinskega sveta, ter se udeleževati sej občinskega sveta. Poleg tega skrbi za objavo statuta, odlokov in drugih splošnih aktov občine (Grad 1998, 126).

Zakon o lokalni samoupravi v 42. členu določa, da »župana volijo državljani, ki imajo v občini stalno prebivališče, na neposrednih tajnih volitvah« (ZLS, 42. čl.).

Kandidate za župane lahko določijo bodisi politične stranke ali skupine volivcev. Nestrankski kandidati lahko kandidirajo s podporo skupine volivcev, katere velikost je odvisna od velikosti občine, v kateri se vlaga kandidatura. Voljeni so po dvokrožnem absolutnem večinskem volilnem sistemu³ (Haček 2004b, 67).

³ Za župana je izvoljen kandidat, ki je dobil večino veljavnih glasov. Če noben kandidat ni dobil večine glasov, se opravi drugi krog volitev med kandidatoma, ki sta dobila najvišje število glasov. Če je več kandidatov dobilo enako najvišje število glasov ali če je dvoje ali več kandidatov dobilo enako drugo najvišje število glasov, se izbira kandidatov za drugi krog volitev določi z žrebom. Na glasovnici sta kandidata navedena po vrstnem redu glede na število dobljenih glasov v prvem krogu volitev. Če je število dobljenih glasov enako, se vrstni red določi z žrebom (Haček 2004b, 67).

4.3 Nadzorni odbor

Nadzorni odbor je občinski organ, ki nadzoruje finančno poslovanje občine. Predvsem opravlja nadzor nad razpolaganjem s premoženjem občine, hkrati pa nadzoruje smotrnost porabe proračunskih sredstev in finančno poslovanje uporabnikov občinskih proračunskih sredstev. Člane imenuje občinski svet, pri čemer ne morejo biti imenovani člani občinskega sveta niti občinski uradniki ali drugi javni uslužbenci ali člani poslovodstev organizacij, ki so uporabniki proračunskih sredstev (Grad 1998,129).

4.4 Razmerje med občinskim svetom in županom

Vlogi obeh občinskih organov sta v odločevalskem procesu tesno povezani, prepleteni in soodvisni. Župan ima predlagalno pravico, na podlagi katere občinskemu svetu predlaga v sprejem proračun, zaključni račun, odloke in vse druge akte iz pristojnosti občinskega sveta. Sklicuje in vodi seje občinskega sveta in kot izvršilni organ skrbi za objavo in izvajanje odločitev občinskega sveta. Je varuh zakonitosti in ustavnosti ter lahko zadrži objavo akta občinskega sveta, če meni, da je protizakonit ali protiustaven (Haček in drugi 2008, 164).

Razmerje med občinskim svetom in županom je v največji meri odvisno od strankarske strukture občinskega sveta in strankarske pripadnosti župana. Če je župan pripadnik stranke, ki bodisi sama bodisi v koaliciji z drugimi strankami obvladuje delovanje občinskega sveta, so možnosti za učinkovito in razmeroma nekonfliktno delovanje občinske samouprave. V nasprotnem primeru imamo položaj t. i. kohabitacije, v katerem je težko sistemsko zagotoviti sodelovanje med obema organoma in je to bolj odvisno od dobre volje, strpnosti in politične kulture vpletenih (Grad 1998, 127).

Kohabitacija je stanje, ko večina članov občinskega sveta pripada drugi politični opciji kot župan (Haček v Nahtigal 2012, 174).

5 LOKALNA DEMOKRACIJA

»Lokalna samouprava je zibelka moderne demokracije« (Poggi v Brezovšek 2005, 6).

»Lokalna demokracija ponuja državljanom možnosti za uresničevanje njihove svobode in za izražanje njihove lokalne identitete na način, ki je drugačen od višjih ravni oblasti, hkrati pa se z višjimi ravnmi oblasti dopolnjuje« (Mill v Brezovšek 2005, 8).

Brezovšek in Kukovič (2012, 21) navajata, da lokalna demokracija zagotavlja državljanom neposrednejši stik, udeležbo in nadzor nad institucijami in dogodki v njihovem življenjskem okolju ter predstavlja okvir razvoja ustavne demokracije.

Koncept lokalne demokracije je utemeljen na treh sklopih vrednot (Brezovšek 2004, 13–14):

- Svobodi. Kot svobodo lokalnih skupnosti pred poseganjem centralne oblasti. Tudi kot svobodo storiti nekaj, to je izpeljati razne akcije pri reševanju lokalnih problemov.
- Demokratičnemu idealu. Ta pri lokalnem vladanju predstavlja aktivno udeležbo državljanov pri odločanju o lokalnih zadevah in kot sredstvu za okrepitev demokracije v širši družbi. V povezavi z demokratičnim idealom govorimo tudi o participaciji državljanov, ki predstavlja stvarno možnost vplivanja na odločitve, zmanjšuje razkorak med vladajočimi in vladanimi, ter oblikuje občutek solidarnosti v lokalni skupnosti.
- Učinkovitosti. Temeljni argument za vzpostavitev in okrepitev institucij na lokalni ravni je, da izvoljeni lokalni organi kar najbolje presegajo razkorak med potrebami in zahtevami državljanov v lokalni skupnosti in ponudijo ustrezne javne storitve državljanom (Brezovšek 2004, 13–14).

Demokracija je eden od tradicionalnih presežkov, s katerim se pogosto istoveti lokalna samouprava. Lokalna raven zagotavlja posebno okolje za participacijo državljanov, pri tem pa se uresničujejo tako notranji kot zunanji cilji. V povezavi z notranjimi cilji »lokalna demokracija oblikuje priložnost za vpliv na odločanje oziroma odločitve, ki se dotikajo vsakodnevnega življenja državljanov in imajo neposreden in viden učinek nanje« (Beetham v Brezovšek in Kukovič 2012, 22). Zunanja funkcija lokalne demokracije po Millu (v Brezovšek in Kukovič 2012, 22) pa »zagotavlja politično vajeništvo za participacijo nasploh in učenje za politično službo na višji ravni.«

Volilna participacija predstavlja pomemben indikator, saj podaja oceno o stopnji razvitosti lokalne demokracije v neki družbi. Nizka volilna udeležba slabi demokratično podlago lokalne samouprave, visoka volilna udeležba pa jo krepi (Rallings in Thrasher v Haček 2004a, 29).

5.1 Neposredna in posredna demokracija

»Sodobne demokracije temeljijo na načelu ljudske suverenosti, po katerem je nosilec suverene oblasti v posamezni družbeno urejeni skupnosti lahko samo ljudstvo. Z načelom ljudske suverenosti se izraža zamisel o tem, da vsa oblast v državi izhaja iz ljudstva in pripada ljudstvu, nosilci oblasti pa delujejo kot predstavniki ljudstva. Iz načela ljudske suverenosti izhaja načelo demokratične države« (Grad 2004, 17).

Znotraj načela demokratične države razlikujemo dva temeljna načina izvajanja ljudske suverenosti: posredno (ljudstvo voli svoje predstavnike, prek katerih bo neposredno uveljavljalo oblast) in neposredno (ljudstvo uresničuje oblast tako, da samo neposredno opravlja vse ali nekatere njene funkcije) (Grad 2004, 14).

V neposredne demokracije sodijo zlasti različne oblike neposrednega odločanja, kot so zborovanja občanov, ter oblike odločanja, ki se štejejo za polneposredno demokracijo, kot so zlasti referendum in ljudska iniciativa, v določenem smislu pa tudi pravica do peticije (Grad 1998, 21).

Danes v svetu prevladuje posredna demokracija, torej demokracija, pri kateri sprejemajo temeljne odločitve osebe, ki jih ljudstvo izvoli v ta namen. To so predstavniki ljudstva, ki tvorijo predstavniško telo. To sprejema odločitve v imenu ljudstva. Tako govorimo o predstavniki demokraciji. Razmerje med ljudstvom in njegovimi izvoljenimi predstavniki imenujemo politično predstavništvo, temelji pa na mandatu, ki ga ljudstvo z izvolitvijo podeli svojim predstavnikom v predstavniškem telesu (Grad 1998, 32–33).

5.2 Predstavniška demokracija

»V odločanju na lokalni ravni je predstavniška demokracija temelj političnega sistema in prevladujoča oblika demokracije« (Brezovšek in Kukovič 2012, 21).

»Predstavniška demokracija je tradicionalno obravnavana kot bistvo nacionalne in lokalne demokracije; lokalna oblast dobi legitimnost za odločanje prek volitev« (Brezovšek in Kukovič 2012, 23).

Ključen vpliv na predstavniško demokracijo pa ima dinamična participativna demokracija na lokalni ravni. Kot ugotavlja Held (v Brezovšek in Kukovič 2012, 27) »lahko neposredna participacija in kontrola nad neposrednimi, bližnjimi lokalnimi zadevami zelo stvarno razvija in izboljšuje načela participativne demokracije.« Lokalna demokracija krepi pojmovanje participativnega državljanstva, kajti to je prvenstveno prizorišče, kjer večina ljudi prakticira politiko (Brezovšek in Kukovič 2012, 27).

6 KOALICIJA

6.1 Koalicijsko povezovanje na lokalni ravni

»Lokalna koalicija je vsaka skupina vsaj dveh političnih strank (in/ali drugih organiziranih skupin državljanov, ki se na lokalni ravni pogosto pojavljajo pod skupnim imenom nestranskih list), ki si v občinskem ali mestnem svetu želi pridobiti večino sedežev, s čimer si zagotovi nadzor nad oblastjo znotraj posamezne lokalne skupnosti« (Haček v Nahtigal 2012, 175). Vendar pa se na lokalni ravni v ospredje postavljajo lokalni interesi pred interesi posamezne stranke. Stranke z levega in desnega političnega pola so tako pripravljene medsebojno sodelovati in se povezati v večinsko koalicijo največjih razlik (Nahtigal 2012, 181).

Koalicijski partner pa je »vsak akter (politična stranka, neodvisna lista, posameznik), ki v predstavniškem telesu kontinuirano podpira koalicijo z vsemi glasovi, ki jih ima na voljo. Vsak akter v predstavniškem telesu je bodisi član koalicije ali pa ne« (Haček in drugi 2008, 149).

Akterji, ki delujejo v procesu oblikovanja koalicij, imajo skladno s klasičnimi teorijami dvojni motiv (Riker 1962): pridobiti ključni politični položaj na lokalni ravni in vplivati na lokalne politike. Ker je v Sloveniji ključna politična funkcija na lokalni ravni oblasti župan tudi voljena funkcija, je osrednja motivacija koalicijskega povezovanja predvsem želja po oblasti, torej po nadzoru in vplivu nad sprejemanjem in implementacijo lokalnih politik (Haček in drugi 2008, 152).

6.2 Zmagovalna koalicija

Koalicija, ki nadzoruje dovolj glasov, da lahko znotraj nekega predstavniškega telesa doseže večino.

Ločimo med dvema vrstama zmagovalnih koalicij, in sicer (De Swann 1973, 49–79; Haček in Bačlija 2009, 85–86):

- a) manjšinska zmagovalna koalicija – nadzoruje manj kot polovico sedežev v predstavniškem telesu, kljub temu pa nadzoruje oblast znotraj neke lokalne skupnosti; delovanje tovrstne koalicije je možno le v primeru, če je opozicija neenotna.
- b) večinska zmagovalna koalicija – v predstavniškem telesu ima vsaj en glas več od polovice vseh možnih glasov. Znotraj te, najpogostejše vrste koalicije obstaja več podtipov, in sicer: minimalna zmagovalna koalicija (Von Neumann in Morgenstern v De Swaan 1973, 49–52) – avtorja del *The Theory of Games in Economic Behavior* sta svojo pozornost pri preučevanju

koalicij usmerila na »vrednost« zmagovalne koalicije, ki se ji vrednost ne poveča z dodajanjem novih koalicijskih partnerjev, saj novi člani prejšnjim članom zmanjšujejo »njihovo« že pridobljeno korist. Partnerji stremijo k oblikovanju zmagovalne koalicije brez nepotrebnih članov. Glasovi člana, brez katerih bi koalicija vseeno zmagala, se smatrajo kot nepotrebni. Koalicija brez nepotrebne člana pa minimalna zmagovalna koalicija. Igralci skušajo oblikovati koalicijo, ki bo vsebovala kar najmanjše možno število partnerjev za dosego večine v predstavniskem telesu. Koalicija minimalnega obsega (Riker 1962) – vključuje kar najmanjše število političnih strank, ki imajo skupaj čim manjše, a še vedno večinsko število glasov v predstavniskem telesu, ter koalicija minimalne razdalje (Leiserson v De Swaan 1973, 71–74; Axelrod v De Swaan 1973, 75–79). Leiserson (v De Swaan 1973, 71–74) v svoji neizdani doktorski disertaciji *Coalitions in Politics* predstavi teorijo v katero vpelje pojem »ideološke različnosti« med političnimi akterji. Ti iščejo tako koalicijo, ki jim prinaša vsaj nekaj minimalnega zadovoljstva in ki združuje igralce z minimalno ideološko raznolikostjo. Axelrod (v De Swaan 1973, 75–79) v svojem delu *Conflict of Interest* izpostavi »minimalno povezano zmagovalno koalicijo«. Termin »povezana« pomeni, da koalicija sestoji iz političnih akterjev, ki mejijo na politično lestvico. V današnji terminologiji tako koalicijo imenujemo »zaprta koalicija«. Vsebuje lahko nepotrebne člane, ti pa morajo biti, kar se tiče politične opcije, med glavnima partnerjema v koaliciji. Ekstremna opcija političnih akterjev je tako vedno pomemben del koalicije. Minimalno zmagovalno koalicijo lahko razumemo tudi kot zaprta koalicija minimalne razdalje.

Vse tri predstavljene koalicije spadajo v skupino minimalnih koalicij, za katere je značilno, da so minimalnega obsega ali razdalj. V svetu pa poleg takih obstajajo tudi koalicije, ki imajo tako imenovanega odvečnega koalicijskega partnerja. Ena takih koalicij je prevelika koalicija (De Swaan v Haček in drugi 2008, 150), to je vsaka koalicija, ki v predstavniskem telesu nadzoruje več kot dve tretjini glasov in bi lahko nadzorovala oblast tudi brez enega ali več odvečnih partnerjev.

Kategoriziran seznam oblik koalicijskega povezovanja, na podlagi ideološke in strankarske pripadnosti (povzeto po Nahtigal 2012, 179):

- večinska koalicija levosredinskih strank,
- večinska koalicija desnosredinskih strank,
- večinska koalicija največjih razlik (politične stranke z desnega in levega političnega pola),
- večinska koalicija nestranskih list (svetniki nestranskih list),
- večinska koalicija »neznano«,
- manjšinska koalicija levosredinskih strank,
- manjšinska koalicija desnosredinskih strank,
- manjšinska koalicija največjih razlik (politične stranke z desnega in levega političnega pola),
- manjšinska koalicija nestranskih list (svetniki iz nestranskih list),
- manjšinska koalicija »neznano«,
- ni koalicije – projektno sodelovanje.

Mellors (v Nahtigal 2012, 175–176) izpostavi sedem ključnih dejavnikov, ki vplivajo na oblikovanje in delovanje koalicij na lokalni ravni:

- Institucionalna pravila, zakonodajne ovire in kompetence, politični status ter volilni sistem, ki je precej ugoden za candidature nestranskih kandidatov na lokalni ravni.
- Zgodovinsko lokalno politično tradicijo (izkušnje, konflikti in sodelovanje); evolucija političnih strank na lokalni ravni, spremembe v podpori politične stranke, pretekli vzorci vodenja stranke. Centrale političnih strank imajo precejšen vpliv pri odločanju ali se bodo povezovale z nestranskih kandidati ali ne.
- Motivacijske dejavnike (pridobitev funkcije/vpliva nad politikami, narava oblasti na lokalni ravni, ideološke in osebne kompatibilnosti, kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne strategije).
- Vertikalne in horizontalne dejavnike (kompatibilnost in konflikt v vlogah in pogajalskih slogih stranskih akterjev, ideološki prostor med političnimi strankami, stopnja, do katere je lokalna strankarska politika »nacionalizirana«).
- Notranje strankarsko okolje (stopnja nadzora centrale nad lokalnimi odbori; stopnja lokalnega strankarskega aktivizma, vprašanje, ali imajo politične stranke na nacionalni ravni strategijo za delovanje na lokalni ravni in/ali vidijo lokalno raven predvsem kot »laboratorij« za

bodočo nacionalno koalicijsko delovanje; interesi izvoljenih političnih funkcionarjev v lokalni in nacionalni areni).

- Socio-politične dejavnike (stopnja strankarske politizacije, narave lokalne ekonomije, urbano ali ruralno okolje, bližina nacionalnih volitev, pojav novih strank ali močnih nestranskih gibanj, volilna udeležba, osebnosti lokalnih voditeljev).

- Zunanje dejavnike (vpliv lokalnega upravnega aparata, percepcija lokalnih medijev, različni pomembni lokalni dogodki).

6.3 Politične stranke

Zakon o političnih strankah⁴ (v nadaljevanju ZPS) to definira kot »združenje državljanek in državljanov, ki uresničujejo svoje politične cilje, sprejete v programu stranke, z demokratičnim oblikovanjem politične volje državljanek in državljanov in s predlaganjem kandidatk oziroma kandidatov na volitvah v Državni zbor, za predsednico oziroma predsednika republike ter v organe lokalne skupnosti« (ZPS 100/2005, 1. čl.).

Vloga političnih strank je pomembnejša v večjih kot v manjših lokalnih skupnostih. Vpliv političnih strank je najvidnejši in najbolj neposreden pri kandidiranju, nadvse pa je pomemben tudi njihov vpliv na izbiro volilnega sistema, ki lahko odločilno vpliva na volilne rezultate in s tem tudi na strankarski sistem in na politično življenje na splošno (Krašovec 2000, 15).

Večji ali manjši vpliv političnih strank na lokalne volitve se nujno izraža tudi pri delovanju lokalnih organov. Pri tem je še posebej pomemben njihov vpliv na svet lokalne skupnosti. Namen stranke, ki nastopa na lokalnih volitvah, je predvsem v tem, da pridobi čim več sedežev v svetu lokalne skupnosti in prek svojih članov v tem telesu čim bolj uveljavlja svoje politične poglede, ki so bolj ali manj prilagojeni lokalnim razmeram in potrebam (Grad 1998, 59).

⁴Zakon o političnih strankah, Uradni list RS 100/2005.

Skozi svoj zgodovinski razvoj so postale tisti akter, ki ima najpomembnejšo vlogo na volitvah in v procesu izbire kandidatov na volitvah (Fink Hafner in Krašovec v Haček 2004b, 64). Vendar po drugi strani Krašovec (v Haček 2004b, 65) izpostavi, da je skupen problem vseh političnih strank v nezadovoljivih strukturnih povezavah z družbo. Pomanjkanje zaupanja v politične stranke je videno predvsem kot posledica egoističnega in ideološko preobremenjenega delovanja političnih elit (Fink Hafner v Haček 2004b, 65).

Politologi menijo, da politične stranke ne igrajo pozitivne vloge, ampak so nujno potrebne za stabilno demokracijo na lokalni ravni, saj naj bi politične povezave ponujale pomembne kognitivne informacije. Medtem pa so progresisti mnenja, da bi se morale politične stranke umakniti z lokalne ravni, s čimer bi bila moč političnih organizacij onespobljena, hkrati pa bi naredili občinsko oblast bolj odgovorno lokalnemu prebivalstvu (Nahtigal 2012, 174–175).

Prusnik (2012) se strinja s progresisti in pravi, da bi to prenesel tudi na državno raven: »Za učinkovito vodenje so stranke nepotreben birokratski aparat brez dodane vrednosti.« Kot razlog izpostavi spreminjanje pomena političnih strank skozi čas. Prusnik (2012): »Parlament oz. politične liste so imele pomen v zgodovini zato, da so predstavljali ljudstvo, ko je le-to bilo preveč geografsko razpršeno, pretežno nepismeno ali preštevilčno za izvajanje demokracije, kot so to počeli v stari Grčiji. Danes v dobi instantne komunikacije to ni več potrebno. Prihodnost vidim v smeri direktne demokracije, npr. elektronske direktne demokracije.«

Poglajen (2012) ostane neopredeljen: »Prepričan sem, da je pri razvoju mehanizmov notranje demokracije mogoče narediti še marsikaj, da pa stranke same po sebi niso ne slabe ne anahronistične.« Izpostavi, razliko v delovanju političnih strank med obema ravnema oblasti. Poglajen (2012): »Delovanje strank na lokalnem nivoju je vselej različno od delovanja strank na nacionalnem nivoju. Če se na lokalnem nivoju ve, da je dinamična in produktivna koalicija levih in desnih strank v danih razmerah težko mogoča, se na lokalnih nivojih te povezave ravno zaradi vpetosti v specifično, natančno opredeljeno okolje lahko tudi vzpostavijo.«

Na lokalni ravni je tako opaziti, da politične stranke niso več edini kanali za izražanje in oblikovanje politične volje, to pa se kaže v pojavljanju različnih organizacij in združenjih občanov, ki se pojavljajo kot konkurenca političnim strankam na lokalni ravni. Iz tega tudi sledi, da je osebnost kandidata nujno bistveno pomembnejša kot na državni ravni (Grad 1998, 86).

6.4 Nestrankarski kandidati

»Da bi se politične stranke popolnoma umaknile z lokalne ravni, je utopija, dejstvo pa je, da se pojavlja vedno več organiziranih skupin državljanov (pod skupnim imenom nestrankarske liste), ki se enakovredno potegujejo za prevzem oblasti in tako aktivno sodelujejo pri oblikovanju koalicij na lokalni ravni oblasti« (Nahtigal 2012, 175).

Nestrankarski kandidati so s svojo prisotnostjo na lokalni ravni alternativa političnim strankam, hkrati pa postajajo tudi vse bolj vplivni »politični« akterji, ki sodelujejo pri oblikovanju lokalnih politik (Nahtigal 2012, 175).

O pomenu političnih strank na lokalnih volitvah Prusnik (2012) odgovarja: »Mnenja sem, da političnih strank ne potrebujemo. Čeprav lahko ta izjava zveni precej nedemokratično pa so stranke v zgodovini demokracije po vseh državah dokazale, da zgolj ustvarjajo mit o demokraciji, demokracije pa dejansko ni, ker je le-ta podrejena bodisi strankarski disciplini bodisi denarju oz. obojemu.« O morebitni premoči nestrankarskih kandidatov in list na lokalnih volitvah Poglajen (2012) pravi: »Nestrankarske liste so v številnih okoljih močne. Iz pregleda vseh občin, ki jih v državi imamo, pa lahko suvereno trdim, da so stranke ohranile primat, če se na stvar gleda globalno. In da se stvari tu ne bodo spreminjale sunkovito. Kot organizacije so stranke namreč širše in trajnejše od list. Zato je njihovo delo mogoče zasledovati v daljšem obdobju, delo list pa od primera do primera različno.«

Medtem ko strankarske kandidate predlagajo politične stranke, ki so uradno registrirane v Republiki Sloveniji, nestrankarske kandidate predlagajo skupine volivcev⁵. Namesto termina nestrankarski se pogosto uporablja termin neodvisni. Njegova uporaba je neustrezna. Vzroka sta dva: prvi je ta, da je najpomembnejša razlika med strankarskimi in nestrankarskimi kandidati v načinu kandidiranja, ne pa v njihovi politični odvisnosti oziroma neodvisnosti. Drugi pa, da se predvideva, da so vsi nestrankarski kandidati politično neodvisni, kar pa seveda ne drži (Rogelj 2007, 165).

⁵ Kadar določa kandidata za župana skupina volivcev, je potrebno število podpisov najmanj 2% od števila volivcev v občini, ki so glasovali v prvem krogu na zadnjih rednih volitvah za župana, vendar ne manj kot 15 in ne več kot 2500 (ZLV, 106. čl.).

»Beseda neodvisnost ima v družbenem, sploh pa v političnem smislu specifičen ton. Če govorimo o ključnih vejah oblasti, je neodvisen tisti, ki svoje odločitve sprejema sam in na podlagi razumnih – in sočasno demokratičnih – načel. Vpliv posameznih gospodarskih, kulturnih, socialnih organizacij je, dokler ostaja znotraj teh okvirov, ne le dopusten, ampak tudi zaželen. In tu med strankarskimi in nestrankarskimi župani v načelu ni razlik« (Poglajen 2012).

7 ŠTUDIJA PRIMERA: OBLIKOVANJE KOALICIJE V MESTNI OBČINI LJUBLJANA

7.1 Mestna občina Ljubljana

Mestna občina Ljubljana (v nadaljevanju MOL) je ena od 11 mestnih občin v Sloveniji. Na področju Mestne občine Ljubljana deluje sedemnajst četrtnih skupnosti (Bežigrad, Center, Črnuče, Dravlje, Golovec, Moste, Polje, Jarše, Posavje, Rožnik, Rudnik, Sostro, Šentvid, Šiška, Šmarna gora, Trnovo in Vič), ki z Mestnim svetom MOL sodelujejo pri sprejemanju odločitev povezanih z razvojem in delovanjem Mestne občine Ljubljana. Posamezne četrtne skupnosti sprejemajo predloge občanov oziroma svojih prebivalcev in jih posredujejo pristojnim organom MOL ter sodelujejo pri pripravi in izvedbi aktivnosti na področju četrtne skupnosti (Mestna občina Ljubljana 2012).

7.2 Organi Mestne občine Ljubljana

7.2.1 Župan Mestne občine Ljubljana

7.2.1.1 Pristojnosti župana

Župan Mestne občine Ljubljana ima naslednje pristojnosti:

- predlaga proračun MOL in zaključni račun proračuna, odloke in druge akte iz pristojnosti mestnega sveta;
- skrbi za izvajanje odločitev mestnega sveta;
- predlaga organizacijo in delovno področje mestne uprave;
- določi sistemizacijo delovnih mest v mestni upravi;
- skrbi za objavo statuta, odlokov in drugih splošnih aktov MOL v predpisanih rokih;
- gospodari s premoženjem MOL v okviru danih pooblastil kot dober gospodar;
- odloča o pridobitvi in odtujitvi premoženja MOL v primerih, ko je način odtujitve predpisan s posebnimi zakoni,
- sprejema letni načrt pridobivanja in razpolaganja s premoženjem, posamični program ravnanja s stvarnim premoženjem in posamični program prodaje finančnega premoženja;
- odloča o pravnih poslih razpolaganja z nepremičnim premoženjem pod vrednostjo 2.000.000,00 evrov, o drugih pravnih poslih ravnanja s stvarnim premoženjem, o pravnih poslih prodaje finančnega premoženja ter o sklepanju poravnjav;

- odloča o uporabi sredstev splošne proračunske rezervacije;
- odloča o najetju posojila največ do višine 5 % zadnjega sprejetega proračuna, če se zaradi neenakomernega pritekanja prihodkov proračuna izvrševanje proračuna ne more uravnovesiti;
- odloča o uporabi sredstev proračunske rezerve v skladu z zakonom;
- imenuje enega ali več podžupanov izmed članov mestnega sveta in jih lahko tudi razreši;
- imenuje in razrešuje direktorja mestne uprave in predstojnike organov mestne uprave;
- odloča o imenovanju oziroma razrešitvi ter o sklenitvi oziroma prenehanju delovnega razmerja zaposlenih v mestni upravi, če za to ne pooblasti direktorja mestne uprave ali če ni s predpisi drugače določeno;
- daje soglasja in mnenja v imenu MOL, zahtevana z zakoni in drugimi prepisi, če s tem statutom, predpisi ali drugimi akti ni določeno drugače;
- odloča o upravnih stvareh iz izvirne pristojnosti MOL a drugi stopnji;
- daje predloge za imenovanje v imenu MOL, če s predpisi ali drugimi akti ni drugače določeno;
- vlaga zahteve za presojo ustavnosti in zakonitosti predpisov, če so z njimi ogrožene pravice MOL;
- opravlja druge naloge, določene s tem statutom in drugimi predpisi (Statut Mestne občine Ljubljana, 51. čl.)

7.2.1.2 Volitve župana

Župani so voljeni po dvokrožnem večinskem volilnem sistemu. Po 107. členu Zakona o lokalnih volitvah⁶ (v nadaljevanju ZLV) je za župana izvoljen tisti kandidat, ki je dobil večino oddanih glasov.

⁶ Zakon o lokalnih volitvah, Ur. l. RS 94/2007.

V primeru, da noben kandidat ne dobi večine glasov, se opravi drugi krog volitev med tistima dvema kandidatoma, ki sta dobila največ glasov. Če je več kandidatov dobilo enako najvišje število glasov ali če je dvoje ali več kandidatov dobilo enako drugo najvišje število glasov, se izbira kandidatov za drugi krog volitev določi z žrebom. Na glasovnici sta kandidata navedena po vrstnem redu glede na število dobljenih glasov v prvem krogu volitev. Če je število dobljenih glasov enako, se vrstni red določi z žrebom (ZLV 94/2007, 107. čl.).

7.2.2 Mestni svet Mestne občine Ljubljana

Mestni svet MOL je najvišji organ odločanja o vseh zadevah v okviru pravic in dolžnosti Mestne občine Ljubljana. Ima 45 članov, ki se sestajajo na rednih, izrednih in slavnostnih sejah (Mestna občina Ljubljana 2012c).

7.2.2.1 Pristojnosti Mestnega sveta

V skladu s Statutom Mestne občine Ljubljana ima Mestni svet naslednje pristojnosti:

- sprejema statut, odloke in druge akte MOL;
- sprejema prostorske plane, prostorske izvedbene akte in druge plane razvoja MOL;
- na predlog župana sprejema proračun in zaključni račun proračuna MOL;
- na predlog župana določa organizacijo in delovno področje mestne uprave;
- daje soglasje k prenosu nalog iz državne pristojnosti na MOL;
- potrjuje mandate in ugotavlja predčasno prenehanje mandatov funkcionarjev;
- imenuje in razrešuje predsednike in člane komisij in odborov mestnega sveta, predsednika in člane nadzornega odbora ter predsednika in člane volilne komisije;
- na predlog župana odloča o poklicnem opravljanju funkcije podžupana;
- nadzoruje delo župana, podžupana in mestne uprave glede izvajanja odločitev mestnega sveta, izvaja ustanoviteljske pravice do zavodov, podjetij, skladov in drugih organizacij, če ni glede uveljavljanja določenih ustanoviteljskih pravic z zakonom, s tem statutom, ustanovitvenim ali drugim aktom mestnega sveta drugače določeno;
- imenuje in razrešuje predsednike MOL v sosvetu načelnika upravne enote;
- imenuje in razrešuje člane sveta za varstvo uporabnikov javnih dobrin;

- sprejema letni načrt prodaje finančnega premoženja in letni načrt pridobivanja in razpolaganja z nepremičnim premoženjem MOL, lahko pa določi, da letni načrt pridobivanja in razpolaganja z nepremičnim premoženjem MOL pod določeno vrednostjo sprejme župan;
- odloča o pravnih poslih razpolaganja z nepremičnim premoženjem nad vrednostjo 2.000.000,00 evrov;
- odloča o dolgoročnem zadolževanju MOL za investicije;
- daje soglasja k zadolževanju javnih podjetij, javnih zavodov in javnih skladov, katerih ustanovitelj je MOL, razen če je z aktom o ustanovitvi skupnega organa določeno drugače;
- daje poročstva za izpolnitev obveznosti javnih podjetij, javnih zavodov in javnih skladov, katerih ustanovitelj je MOL;
- predpisuje način upravljanja in gospodarjenja s premoženjem MOL;
- odloča o drugih zadevah, ki jih določa zakon, ta statut ali drug predpis, ter o zadevah, za katere ni pooblaščen drug organ (Statut Mestne občine Ljubljana, 27. čl.).

7.2.2.2 Volitve članov Mestnega sveta

V Mestni občini Ljubljana se člani občinskega sveta, ki je 45-članski volijo po proporcionalnem volilnem sistemu⁷ (ZLV, 13. čl.). Gre za razmeroma klasičen način glasovanja na podlagi (delno) zaprtih list kandidatov, ker je dopuščeno tudi preferenčno glasovanje (Grad 1998, 154).

⁷ Pri proporcionalnem volilnem sistemu se glasuje o listah kandidatov v volilni enoti. Če se glasuje o listah kandidatov, volivec glasuje samo za eno listo kandidatov. Volivec lahko na glasovnici pri listi kandidatov, za katero je glasoval, označi kandidata, ki mu pri izvolitvi daje prednost pred ostalimi kandidati na listi (preferenčni glas). Če se glasuje o listah kandidatov v občini kot eni volilni enoti, se mandati dodelijo listam kandidatov po zaporedju najvišjih količnikov, ki se dobijo tako, da se število glasov za vsako listo kandidatov deli z vsemi števili od ena do števila članov občinskega sveta (D'Hondtov sistem). Z liste je izvoljenih toliko kandidatov, kolikor mandatov je dobila lista. Če se glasuje o listah kandidatov po volilnih enotah, se število mandatov, ki jih dobi posamezna lista v volilni enoti, ugotovi s količnikom, ki se izračuna tako, da se skupno število glasov, oddanih za vse liste kandidatov v volilni enoti, deli s številom članov občinskega sveta, ki se volijo v volilni enoti. S tem količnikom se deli število glasov za listo. Listi pripada toliko mandatov, kolikokrat je količnik vsebovan v številu glasov za listo (povzeto po ZLV, 13.-15. čl.).

7.3 Oblikovanje koalicij v Mestni občini Ljubljana

V analizi koalicijskega povezovanja Mestne občine Ljubljana (za mandatna obdobja 1994–1998, 1998–2002, 2002–2006 in 2006–2010) bom preverjala dve hipotezi. Raziskala in analizirala bom:

- volilno uspešnost nestranskih kandidatov in nestranskih list na volitvah za župana MOL in na volitvah v Mestni svet MOL. Pri določitvi, ali je posamezna lista strankarska ali nestranskih, sem si pomagala z iskalnikom političnih strank (Ministrstvo za notranje zadeve 2012);
- ali proporcionalni volilni sistem pomeni večjo volilno uspešnost političnih strank na lokalnih volitvah v Mestni svet MOL in manjšo možnost izvolitve kandidatov, ki niso uvrščeni na strankarske liste katere izmed političnih strank.

7.3.1 Lokalne volitve za župana (1994–2010)

7.3.1.1 Volitve župana Mestne občine Ljubljana – Mandat 1994–1998

4. decembra 1994 so bile v Ljubljani izvedene prve neposredne volitve za župana Mestne občine Ljubljana. Volitev se je udeležilo 52,3 % volilnih upravičencev. Na volitvah za župana, so občani izbirali med sedmimi kandidati, od tega so štirje kandidirali s podporo skupine volivcev, trije pa s podporo političnih strank (SKD, LDS in ZLSD) (glej Tabela 7.1).

Tabela 7.1: Splošne volitve župana Mestne občine Ljubljana – 1994

Kandidat	Predlagatelj	% glasov na volitvah
Jurij Lenard	Mojmir Lipovšek in skupina volivcev	5,52 %
Mihael Jazbinšek	Bojan Adamič in skupina volivcev	5,64 %
Dr. France Bučar	Dr. Primož Simoniti in skupina volivcev	25,63 %
Dr. Jože Kušar	Regionalni odbor SKD	13,06 %
Branko Gradišnik	Milan Dekleva in skupina volivcev	2,98 %
Dimitrij Rupel	Svet mestnega odbora LDS	29,07 %
Lev Kreft	Konvencija Združena lista socialnih demokratov – ZLSD	18,11 %

Vir: Naša komuna, 32 (21/22).

Po prvih županskih volitvah v Mestni občini Ljubljana noben kandidat ni imel zadostnega števila glasov, tako je bil potreben drugi krog volitev, v katerega sta se podala France Bučar, ki je v prvem krogu dosegel 25,63% podporo, in Dimitrij Rupel, ki je dosegel 29,07% podporo. Daleč za obema kandidatoma se je na tretje mesto uvrstil Lev Kreft, ki je kandidiral s podporo strankarske liste, Združene liste socialnih demokratov – ZLSD, in na četrto dr. Jože Kušar s podporo strankarske liste Regionalnega odbora SKD. Drugi trije nestrankarski kandidati, ki so kandidirali s podporo skupine volivcev, niso presegli meje 6% volilne podpore.

Tako je sledil drugi krog volitev, v katerem sta se pomerila France Bučar, ki je kandidiral s podporo skupine volivcev, in Dimitrij Rupel, ki ga je podprla strankarska lista, Liberalna demokracija Slovenije - LDS. Zmagovalec prvih rednih volitev za župana MOL je bil Dimitrij Rupel.

7.3.1.2 Volitve župana Mestne občina Ljubljana – Mandat 1998–2002

22. novembra 1998 so bile v Ljubljani izvedene druge neposredne volitve za župana Mestne občine Ljubljana. Volitev se je udeležilo 44,69 % volilnih upravičencev. Na volitvah za župana so občani izbirali med desetimi kandidati, od tega sta dva kandidirala s podporo skupine volivcev (Branko Gradišnik in Primož Rode), osem kandidatov pa je kandidiralo s podporo političnih strank (glej Tabela 7.2).

Tabela 7.2: Splošne volitve župana Mestne občine Ljubljana – 1998

Kandidat	Predlagatelj	% glasov na volitvah
Matko Vasilij Cerar	Združena lista socialnih demokratov – ZLSD	7,66 %
Blaž Svetek	Naprej Slovenija – NPS	0,59 %
Branko Gradišnik	Andrej Razdrih in skupina volivcev: Rad imam Ljubljano	1,68 %
Jožef Jarh	Stranka enakopravnih dežel – SED	0,31 %
Anton Jeglič	Socialdemokratska stranka Slovenije – SDS	23,97 %
Gojko Stanič	Slovenska obrtno podjetniška stranka – SOPS	0,84 %
Jos Zalokar	Slovenska nacionalna stranka – SNS	1,73 %
Primož Rode	Franc Anderlič in skupina volivcev	9,66 %
Daniel–Otto Malenšek	Liberalna stranka – LS	0,31 %
Viktorija Potočnik	Liberalna demokracija Slovenije – LDS	53,25 %

Vir: Poročilo o izidu splošnih volitev župana Mestne občine Ljubljana – Uradni list RS 82/1998; Državna volilna komisija (1998).

Zmagovalka volitev je bila strankarska kandidatka Viktorija Potočnik, ki je prejela 53,52% podporo. Podprla jo je strankarska lista, Liberalna demokracija Slovenije – LDS. Drugo mesto je pripadlo Antonu Jegliču, ki ga je podprla Socialdemokratska stranka Slovenije – SDSS s 23,97% podporo. Vsi drugi kandidati so precej zaostali. Tretje mesto je pripadlo nestranskarskemu kandidatu Primožu Rodetu, ki je prejel 9,66% podporo. Nestranskarski kandidat Branko Gradišnik je ponovil svojo kandidaturo, vendar je bila podpora tako leta 1994 (2,98 %) kot leta 1998 (1,68 %) nizka.

7.3.1.3 Volitve župana Mestne občine Ljubljana – Mandat 2002–2006

10. novembra 2002 so bile v Ljubljani izvedene tretje neposredne volitve za župana Mestne občine Ljubljana. Volitev se je udeležilo 67,97 % volilnih upravičencev. Volivci so lahko izbirali med dvanajstimi kandidati. Trije kandidati so ponovili svojo kandidaturo iz leta 1998, in sicer: zmagovalka županskih volitev 1998 Viktorija Potočnik (LDS), Blaž Svetek (NPS) in Jožef Jarh (SSN). Volivci so zbirali med desetimi kandidati, ki so kandidirali s podporo političnih strank, in dvema nestranskarskima kandidatoma, Mihom Jazbinškom in Mihaelom Jarcem (glej Tabelo 7.3).

Tabela 7.3: Splošne volitve župana Mestne občine Ljubljana – 2002, 1. krog

Kandidat	Predlagatelj	% glasov na volitvah
Viktorija Potočnik	Liberalna demokracija Slovenije – LDS	35,34 %
Danica Simšič	Združena lista socialnih demokratov – ZLSD	23,9 %
Janez Lesar	Slovenska ljudska stranka – SLS	0,93 %
Branko Omerzu	Demokratska stranka upokojencev Slovenije – DeSUS	1,45 %
Andrej Bručan	Slovenska demokratska stranka – SDS	15,46 %
Mihael Jarc	Lista za čisto pitno vodo – LZČPV	0,63 %
Janez Sodržnik	Lista Ljubljana, moje mesto – LMM	5,67 %
Miha Jazbinšek	Podpora volivcev	3,13 %
Blaž Svetek	Naprej Slovenija – NPS	0,52 %
Evita Leskovšek	Stranka ekoloških gibanj Slovenije – SEG	4,1 %
Peter Zidar	Nacionalna stranka Dela – NSD	0,56 %
Jožef Jarh	Stranka Slovenskega naroda – SSN	0,22 %

Vir: Poročilo o izidu splošnih volitev župana Mestne občine Ljubljana – Uradni list RS 110/2002.

Tako kot na volitvah leta 1994 (glej Tabela 7.1) tudi na volitvah leta 2002 (glej Tabela 7.3) noben kandidat ni dosegel zadostne podpore, zopet je bil potreben drugi krog volitev. Prvo mesto je pripadlo strankarski kandidatki Viktoriji Potočnik, ki je prejela 35,34% podporo volivcev, drugo mesto pa strankarski kandidatki Danici Simšič, ki je prejela 23,9% podporo. Po zmagi na volitvah leta 1998 je Viktorija Potočnik ponovila kandidaturo, vendar je bila na volitvah 2002 manj uspešna. Udeležila se jih je s podporo strankarske liste Liberalne demokracije Slovenije – LDS, Danico Simšič pa je podprla strankarska lista Združena lista socialnih demokratov – ZLSD. S 15,46% podporo je tretje mesto pripadalo Andreju Bručanu iz vrst Slovenske demokratske stranke – SDS. Nestranskarima kandidatoma Mihi Jazbinšku (3,13% podpora) in Mihaelu Jarcu (0,63% podpora) volitve niso bile naklonjene.

Tabela 7.4: Splošne volitve župana Mestne občine Ljubljana – 2002, 2. krog

Kandidat	Predlagatelj	% glasov na volitvah
Viktorija Potočnik	LDS	44,6 %
Danica Simšič	ZLSD	55,4 %

Vir: Poročilo o izidu splošnih volitev župana Mestne občine Ljubljana – Uradni list RS 110/2002.

V drugem krogu se je volitev udeležilo 64,58 % volilnih upravičencev. Drugi krog je prinesel preobrat. Vodilna kandidatka po prvem krogu, Viktorija Potočnik, je v drugem krogu izgubila prednost. Tako je zmagala Danica Simšič, ki je v drugem krogu prejela 55,4% podporo.

7.3.1.4 Volitve župana Mestne občine Ljubljana – Mandat 2006–2010

22. oktobra 2006 so bile v Ljubljani izvedene četrte neposredne volitve za župana Mestne občine Ljubljana. Volitev se je udeležilo 58,88 % volilnih upravičencev. Na volitvah za župana se je potegovalo 16 kandidatov. Kandidaturo so ponovili: zmagovalka županskih volitev 2002 Danica Simšič (SD), mag. Janez Sodržnik (LMM), Blaž Svetek (NPS), Jožef Jarh (SSN), Mihael Jarc (LZČPV) in Miha Jazbinšek (ZS). Volivci so lahko zbirali med trinajstimi kandidati iz vrst političnih strank in tremi nestranskimi kandidati in sicer Zoranom Jankovičem, dr. Francetom Arharjem in Zoranom Dernovškom, ki jih je na volitvah podprla skupina volivcev (glej Tabelo 7.5).

Tabela 7.5: Splošne volitve župana Mestne občine Ljubljana – 2006

Kandidat	Predlagatelj	% glasov na volitvah
mag. Janez Sodrznik	Ljubljana, moje mesto – LMM	0,69 %
Blaž Svetek	Kongres stranke Naprej Slovenija – NPS	0,08 %
Jožef Jarh	Stranka Slovenskega naroda – SSN	0,21 %
Zoran Jankovič	Mateja Valentan s skupino volivcev	62,99 %
Miha Jazbinšek	Zeleni Slovenije – ZS, občinski odbor LJ	2,17 %
Mihael Jarc	Lista za čisto pitno vodo – LZČPV	0,77 %
dr. France Arhar	Zbor za LJ – DR. Stane Granda in skupina volivcev	20,85 %
Luka Novak	EU Demokrati Slovenije	1,23 %
Zoran Dernovšek	Zveza neodvisnih Slovenije, mestni odbor LJ	0,27 %
dr. Marjan Rekar	Predsedstvo mestnega odbora SNS Ljubljana	0,56 %
Karel Lipič	Stranka ekoloških gibanj Slovenije – SEG	0,16 %
Marko Mitja Feguš	Glavni odbor socialne liberalne stranke – LS	0,06 %
Franci Slak	Aktivna Slovenija – AS	0,30 %
Franček Rudolf	Demokratska stranka upokojujencev Slovenije – DeSUS	0,26 %
dr. Jožef Kunič	Liberalna demokracija Slovenije – LDS	1,70 %
Danica Simšič	Socialni demokrati – SD	7,70 %

Vir: Poročilo o izidu splošnih volitev župana Mestne občine Ljubljana – Uradni list RS 115/2006; Mestna občina Ljubljana (2006).

Daleč najvišji delež glasov je dobil nestrankarski kandidat Zoran Jankovič, ki je kandidiral s podporo volivcev. Jankoviču je že v prvem krogu uspelo zasesti županski položaj s prepričljivo večino, dosegel je kar 62,99 % glasov. To je najvišja podpora na lokalnih volitvah za župana v vseh štirih mandatnih obdobjih v Mestni občini Ljubljana. Dr. Frane Arhar, ki je prav tako kandidiral s podporo skupine volivcev je dobil 20,85 % glasov in tako zasedel drugo mesto. Na tretje mesto se je uvrstila zmagovalka volitev 2002 iz vrst SD-ja, Danica Simšič, ki je dosegla 7,70% volilno podporo. Za volitve 2006 lahko rečemo, da so bile volilno zelo uspešne, predvsem pa najbolj naklonjene nestrankarskim kandidatom.

7.3.2 Lokalne volitve v Mestni svet (1994–2010)

7.3.2.1 Volitve v Mestni svet MOL – Mandat 1994–1998

4. decembra 1994 so bile izvede prve volitve v Mestni svet Mestne občine Ljubljana. Volitev se je udeležilo 57,51 % volilnih upravičencev. Na volitvah v Mestni svet MOL, so bili prejeti glasovi razdeljeni med naslednje liste (glej Tabelo 7.6):

Tabela 7.6: Redne volitve svetnikov v Mestni svet Mestne občine Ljubljana – 1994

LISTA	strankarska (SL)/ nestrankska (NL) lista	% glasov na volitvah	Št. prejetih mandatov
Združena lista socialnih demokratov – ZLSD	SL	20,49 %	10
Socialdemokratska stranka Slovenije – SDS	SL	18,53 %	9
Liberalna demokracija Slovenije – LDS	SL	16,73 %	8
Slovenski krščanski demokrati – SKD	SL	14,74 %	7
Slovenska ljudska stranka – SLS	SL	5,99 %	3
Slovenska nacionalna stranka – SNS	SL	5,21 %	2
Zeleni Slovenije – ZS	SL	4,49 %	2
Demokratska stranka upokojencev Slovenije – DeSUS	SL	3,60 %	1
Rad imam Ljubljano – Lista Branka Gradišnika (LBG)	NL	3,67 %	1
Demokrati Slovenije (Demokratska stranka Slovenije in Slovenska obrtno podjetniška stranka – SOPS) – DS	SL	2,37 %	1
Narodni demokrati –ND	SL	1,87 %	1

Vir: Poročilo o izidu splošnih volitev mestnih svetnikov v Mestno občino Ljubljana – Uradni list RS 78/1994; Naša skupnost, 35(9).

Na prvih neposrednih volitvah članov Mestnega sveta je največjo podporo dobila Združena lista socialnih demokratov – ZLSD, in sicer 20,49 % glasov, ter tako dobila deset sedežev v Mestnem svetu. Na drugem mestu so bili Socialdemokrati Slovenije – SDS. Prejeli so 18,53 % glasov in tako dobili devet sedežev. Liberalna demokracija Slovenije – LDS je prejela 16,73 % glasov, kar ji je

prineslo osem sedežev, Slovenski krščanski demokrati – SKD pa so s 14,74 % glasov dobili sedem sedežev v Mestnem svetu.

Slovenski ljudski stranki – SLS so s 5,99 % podpore pripadli trije sedeži. Po dva sedeža sta dobili Slovenska nacionalna stranka – SNS s 5,21 % in Zeleni Slovenije – ZS s 4,49 % glasov. Po en sedež so na volitvah dobile Demokratična stranka upokojencev Slovenije – DeSUS, Gradišnikova lista – Rad imam Ljubljano (nestransarska lista), Demokrati Slovenije in Narodni demokrati.

Na prvih volitvah je tako samo eni nestransarski listi uspelo priti do sedeža v Mestnem svetu.

7.3.2.2 Volitve v Mestni svet MOL – Mandat 1998–2002

22. novembra 1998 so bile izvedene druge volitve v Mestni svet Mestne občine Ljubljana. Volitev se je udeležilo 44,69 % volilnih upravičencev. Volivci so lahko zbirali med naslednjimi stransarskimi in nestransarskimi listami (glej Tabela 7.7):

Tabela 7.7: Redne volitve svetnikov v Mestni svet Mestne občine Ljubljana – 1998

LISTA	strankarska (SL)/ nestranksarska (NL) lista	% glasov na volitvah	Št. prejetih mandato v
Krščansko – socialna unija – KSU	SL	1,43 %	0
Liberalna stranka – LS	SL	1,47 %	0
Rad imam Ljubljano – Lista Branka Gradišnika (LBG)	NL	2,57 %	1
Demokratska stranka upokojencev Slovenije – DeSUS	SL	4,13 %	2
Skupna lista Zeleni Slovenije – Zeleni in Zelena alternativa – ZA	SL	0,83 %	0
Slovenska ljudska stranka – SLS	SL	3,81 %	2
Mag. Milan Lovrenčič	NL	0,57 %	0
Lista za zdravo življenje in rekreacijo	NL	1,77 %	0
Republikanci Slovenije – ReS	SL	0,22 %	0
Slovenska obrtno podjetniška stranka – stranka centra – SOPS	SL	0,86 %	0
Slovenski krščanski demokrati – SKD*	SL	8,58 %	4
Lista »KDS«	SL	0,15 %	0
Slovenska nacionalna stranka – SNS	SL	2,79 %	1
Zelena Ljubljana	NL	1,08 %	0
Stranka enakopravnih dežel – SED	SL	0,22 %	0
Socialdemokratska stranka Slovenije – SDS	SL	20,18 %	10
Nacionalna stranka dela – NSD	SL	0,29 %	0
Liberalna demokracija Slovenije – LDS	SL	30,09 %	16
Naprej Slovenija – NPS	SL	0,32 %	0
Nova	NL	0,44 %	0
Demokrati Slovenije – DS	SL	3,04 %	1
Združena lista socialnih demokratov – ZLSD	SL	15,17 %	8

* Slovenski krščanski demokrati so bili v času volitev politična stranka (Vir: NSi 2012).

Vir: Poročilo o izidu splošnih volitev svetnikov v Mestni svet mestne občine Ljubljana – Uradni list RS 82/1998; Državna volilna komisija (1998).

Liberalna demokracija Slovenije – LDS je s 30,09% podporo na volitvah zmagala in dobila šestnajst sedežev v Mestnem svetu. Na drugo mesto se je uvrstila Socialdemokratska stranka Slovenije – SDS z 20,18% podpore oz. desetimi sedeži v Mestnem svetu, na tretje pa Združena lista socialnih demokratov – ZLSD s 15,17% podporo oz. osmimi sedeži. Štirje sedeži so pripadli Slovenskim krščanskim demokratom – SKD, ki so dobili 8,58% podporo na volitvah. Po dva sedeža sta dobili Demokratična stranka upokojencev Slovenije – DeSUS in Slovenska ljudska stranka – SLS. Z enim sedežem so se morale zadovoljiti druge stranke: Demokrati Slovenije – DS, Slovenska nacionalna stranka – SNS in Lista Branka Gradišnika (nestransarska lista).

Rezultat volitev prikazuje večjo podporo strankarskim listam. Tako je zgolj nestransarski listi Branka Gradišnika z 2,57 % glasov uspelo pridobiti en sedež (tako kot na volitvah leta 1994). Druge štiri nestransarske liste: mag. Milana Lavrenčiča (0,57 %), Lista za zdravo življenje in rekreacijo (1,77 %), Zelena Ljubljana (1,08 %) in Nova (0,44 %) niso dobile dovolj podpore za pridobitev sedeža v Mestnem svetu.

7.3.2.3 Volitve v Mestni svet MOL – Mandat 2002–2006

10. novembra 2002 so bile izvedene tretje volitve v Mestni svet Mestne občine Ljubljana. Volitev se je udeležilo 67,97 % volilnih upravičencev. Volivci so lahko zbirali med naslednjimi strankarskimi in nestransarskimi listami (glej Tabelo 7.8):

Tabela 7.8: Redne volitve svetnikov v Mestni svet Mestne občine Ljubljana – 2002

LISTA	strankarska (SL)/ nestrankarska (NL) lista	% glasov na volitvah	Št. prejetih mandatov
Lista za Ljubljano	NL	1,62 %	0
Slovenska ljudska stranka – SLS	SL	4,29 %	2
Slovenski liberalci za Ljubljano	SL	0,58 %	0
Demokratična stranka upokojujencev Slovenije – DeSUS	SL	3,82 %	2
Naprej Slovenija – NPS	SL	0,53 %	0
Ljubljana, moje mesto – LMM	SL	3,98 %	2
Rad imam Ljubljano – RIL	NL	1,84 %	1
Stranka slovenskega naroda – SSN	SL	0,33 %	0
Nova demokracije Slovenije – NDS	SL	0,22 %	0
Krščansko – socialna unija – KSU	SL	0,76 %	0
Ljubljana – jutri prijaznejša	NL	0,54 %	0
Liberalna demokracija Slovenije – LDS	SL	28,44 %	15
Nova stranka – življenje v mestu	NL	0,48 %	0
Neodvisna kandidatka	NL	0,55 %	0
Narodna stranka dela – NSD	SL	0,68 %	0
Lista za čisto pitno vodo – LZČPV	NL	2,39 %	1
Stranka ekoloških gibanj Slovenije – SEG	SL	1,79 %	0
Nova Slovenija – Krščanska ljudska stranka – NSi	SL	7,15 %	4
Socialdemokratska stranka Slovenije – SDS	SL	13,54 %	7
Za lepšo Ljubljano in njeno okolico	NL	1,14 %	0
Združena lista socialnih demokratov – ZLSD	SL	15,10 %	8
Slovenska nacionalna stranka – SNS	SL	2,90 %	1
Civilna lista Kašelj – Podgrad – Zalog	NL	0,58 %	0
Zveza neodvisnih – skupaj za večje pristojnosti četrtnih skupnosti	NL	0,43 %	0
Demokrati Slovenije – DS	SL	0,52 %	0
Stranka mladih Slovenije – SMS	SL	3,49 %	1

Zeleni Slovenije – ZS	SL	2,31 %	1
-----------------------	----	--------	---

Vir: Poročilo o izidu rednih volitev v Mestni svet mestne občine Ljubljana – Uradni list RS 103/2002; Mestna občina Ljubljana (2012a).

Zopet je zmagala pripadla Liberalni demokraciji Slovenije – LDS. Prejeli so petnajst sedežev, enega manj kot na volitvah 1998 (glej Tabelo 7.7). Združena lista socialnih demokratov – ZLSD je tako kot prejšnji mandat dobila osem sedežev. S tremi sedeži manj (glej Tabelo 7.7) se je morala zadovoljiti Socialdemokratska stranka Slovenije – SDS, prejela jih je sedem. Štirje sedeži so pripadli Novi Sloveniji – NSi. Slovenska ljudska stranka – SLS, Demokratična stranka upokojencev Slovenije – DeSUS in strankarska lista, Ljubljana, moje mesto – LMM, so prejele po dva sedeža.

Po letu 1994 (glej Tabelo 7.6) je Zelenim Slovenije zopet uspelo dobiti sedež, tokrat zgolj enega (v mandatnem obdobju 1994–1998 so imeli dva). Slovenska nacionalna stranka – SNS in Lista Rad imam Ljubljano – RIL sta zopet prejeli vsaka po en sedež. Prav tako sta po en sedež prejeli listi Stranka mladih Slovenije – SMS in Lista za čisto pitno vodo – LZČPV, ki sta prvič kandidirali na volitvah v Mestni svet Mestne občine Ljubljana.

Na lokalnih volitvah 2002 je tako dvema nestranskariskima listama – RIL z 1,84% podporo in LZČPV z 2,39% podporo uspelo dobiti po en sedež v Mestnem svetu. Brez mandata so ostale druge nestranskariske liste: Lista za Ljubljano (1,62 %), Ljubljana – jutri prijaznejša (0,54 %), Nova stranka – življenje v mestu (0,48 %), Neodvisna kandidatka (0,55 %), Za lepšo Ljubljano in njeno okolico (1,14 %), Civilna lista – Kašelj – Podgrad – Zalog (0,58 %) ter Zveza neodvisnih – skupaj za večje pristojnosti četrtnih skupnosti (0,43 %).

7.3.2.4 Volitve v Mestni svet MOL – Mandat 2006–2010

22. oktobra 2006 so bile izvedene četrte volitve v Mestni svet Mestne občine Ljubljana. Volitev se je udeležilo 58,83 % volilnih upravičencev. Volivci so lahko zbirali med naslednjimi strankarskimi in nestranskariskimi listami (glej Tabelo 7.9):

Tabela 7.9: Redne volitve svetnikov v Mestni svet Mestne občine Ljubljana – 2006

LISTA	strankarska (SL)/ nestrankarska (NL) lista	% glasov na volitvah	Št. prejetih mandatov
Rad imam Ljubljano – RIL	NL	1,04 %	0
Demokratska stranka upokojencev Slovenije – DeSUS	SL	2,33 %	1
Stranka slovenskega naroda – SNN	SL	0,25 %	0
Zveza neodvisnih Slovenije – ZNS	NL	0,93 %	0
Naprej Slovenija – NPS	SL	0,18 %	0
SDAS – KO Ljubljana	SL	0,85 %	0
Krščansko socialna unija – KSU	SL	0,55 %	0
Socialna liberalna stranka – LS	SL	0,30 %	0
Za raznoliko Ljubljano	NL	0,29 %	0
Socialni demokrati – SD	SL	8,58 %	4
Zeleni Slovenije – ZS	SL	2,49 %	1
Stranka ekoloških gibanj Slovenije – SEG	SL	0,41 %	0
Progresivna stranka*	SL	0,11 %	0
Ljubljana, moje mesto – LMM	SL	1,38 %	0
Demokratska stranka Slovenije – DS	SL	0,55 %	0
Lista Zorana Jankovića	NL	41,37 %	23
Lista za čisto pitno vodo – LZČPV**	SL	1,85 %	1
Slovenska demokratska stranka – SDS	SL	14,32 %	8
Lista za šport	NL	0,85 %	0
Nova Slovenija – NSi	SL	4,23 %	2
Aktivna Slovenija – AS***	SL	0,80 %	0
Stranka mladih Slovenije – SMS	SL	1,21 %	0
Narodna stranka dela – NSD	SL	0,11 %	0
EU Demokrati Slovenije – EUDS	SL	0,92 %	0
Glas žensk Slovenije – GŽS	SL	1,17 %	0
Slovenska ljudska stranka – SLS	SL	1,57 %	0
Gibanje za pravičnost in razvoj	NL	0,79 %	0

Liberalna demokracija Slovenije – LDS	SL	8,78 %	5
Slovenska nacionalna stranka – SNS	SL	1,64 %	0
Krščanski socialisti – družbeno gibanje****	NL	0,16 %	0

* Progresivna stranka je politična stranka (Vir: Progresivna stranka).

** Lista za čisto pitno vodo je leta 2006 registrirana politična stranka (Vir: Poslovni imenik).

*** Politična stranka - Aktivna Slovenija se leta 2007 pripoji stranki Zares (Vir: Zares.si 2007).

**** Gibanje Krščanski socialisti leta 2007 z registracijo postanejo politična stranka - Krščanski socialisti Slovenije (Vir: Krščanski Socialisti Slovenije).

Vir: Poročilo o izidu rednih volitev svetnikov v Mestni svet Mestne občine Ljubljana – Uradni list RS 115/2006; Mestna občina Ljubljana (2012b).

Na volitvah leta 2006 je s prepričljivo podporo 41,37 % glasov vseh sodelujočih volivcev MOL zmagala nestrankska lista Zorana Jankovića in tako dobila kar 23 sedežev v Mestnem svetu Mestne občine Ljubljana. Bila je edina nestrankska lista, ki ji je uspelo priti do sedeža na volitvah v Mestni svet. Tako so brez sedeža ostale naslednje nestrankske liste: RIL (1,04 %), Zveza neodvisnih Slovenije (0,93 %), Za raznoliko Ljubljano (0,29 %), Lista za šport (0,85 %), Gibanje za pravičnost in razvoj (0,79 %) ter Krščanski socialisti – družbeno gibanje (0,16 %). Slovenska demokratska stranka – SDS je dobila 14,32% podporo, kar je bilo dovolj za osem sedežev, enega več kakor mandat poprej (glej Tabelo 7.8). Liberalni demokraciji Slovenije – LDS pa je podpora padla, in sicer s 30,09 % leta 1998 in 28,44 % leta 2002 na zgolj 8,78 %, tako je dobila zgolj pet sedežev v Mestnem svetu. Tudi podpora Socialnim demokratom – SD je padla, tako je stranka dobila kar polovico manj sedežev kot leta 1998 in 2002 (iz osem na zgolj štiri sedeže). Z dvema sedežema se je morala zadovoljiti Nova Slovenija – NSi. Prav tako je sedež manj dobila Demokratična stranka upokojencev Slovenije – DeSUS. Nespremenjeno število sedežev (v primerjavi s prejšnjim mandatom) sta dobili Zeleni Slovenije – ZS in Lista za čisto pitno vodo – LZČPV (registrirana politična stranka) in sicer obe po enega.

Za mandatno obdobje 2006–2010 ni bilo sklenjene koalicije, temveč projektno sodelovanje. To pomeni, da »občinski svetniki glasujejo za vsak primer posebej, da med seboj nimajo sklenjenih dogovorov o tem, da bodo podprli odločitve glede na strankarsko pripadnost, in da jih vodijo predvsem lokalni in ne strankarski interesi« (Nahtigal 2012, 179).

8 ZAKLJUČEK

Namen diplomskega dela je bil preveriti tako imenovani fenomen nestranskih kandidatov in list, ki nastopajo kot konkurenti političnim strankam, in njihovo volilno uspešnost na volitvah v Mestni svet po proporcionalnem volilnem sistemu na primeru Mestne občine Ljubljana. Z natančnejšo analizo lokalnih volitev (za posamezno mandatno obdobje) lahko potrdim oziroma ovržem v uvodu zastavljeni hipotezi.

Hipoteza 1: Večja uveljavljenost nestranskih kandidatov, ki nastopajo kot močan konkurent političnim strankam na lokalnih volitvah, pomeni tudi večjo volilno uspešnost na teh volitvah.

Pregled rezultatov lokalnih volitev v Mestni občini Ljubljana kaže, da delež nestranskih kandidatov za župane, prav tako pa tudi delež nestranskih list na volitvah v Mestni svet od volitev do volitev variira, prav tako volilna uspešnost. Na lokalnih volitvah leta 1994 so za mesto župana MOL kandidirali štiri nestranski kandidati, kar je več, kot je bilo kandidatov, ki so kandidirali s podporo političnih strank. Potreben je bil tudi drugi krog volitev, v katerem sta se pomerila France Bučar (kandidiral s podporo volivcev) in Dimitrij Rupel (kandidiral s podporo LDS), volivci so večjo podporo naklonili kandidatu LDS. Leta 1998 sta se za mesto župana potegovala dva nestranska kandidata, in sicer Branko Gradišnik in Primož Rode, ter osem kandidatov, ki so kandidirali s podporo političnih strank. Primožu Rodetu so glasovi prinesli tretje mesto. 2002 je bilo leto, ko sta se za županski stolček zopet potegovala dva nestranska kandidata, in sicer Miha Jazbinšek in Mihael Jarc, ter deset kandidatov s podporo političnih strank. Obema nestranskima kandidatom volitve niso bile naklonjene. Leta 2006 so volitve za župana prinesle preobrat. Za mesto župana so se potegovali trije nestranski kandidati, drugih trinajst kandidatov pa s podporo političnih strank. Zoran Janković, ki je kandidiral s podporo volivcev, je zmagal z absolutno večino, dr. France Arhar pa je zasedel drugo mesto.

Na volitvah v Mestni svet Mestne občine Ljubljana je prav tako zaslediti porast števila nestranskih list. Leta 1994 je zgolj ena nestranska lista – Gradišnikova – dobila mandat, drugi so pripadli strankarskim listam. Leta 1998 je na volitvah v Mestni svet kandidiralo pet nestranskih list in sedemnajst strankarskih list. Gradišnikova lista je edina nestranska lista ki je ponovila mandat, ter dobila en sedež v Mestnem svetu. Leta 2002 se je za sedeže v Mestnem svetu potegovalo devet nestranskih in osemnajst strankarskih list. Zopet je zgolj eni nestranski listi – Rad imam Ljubljano (Gradišnikova lista) uspelo dobiti en sedež. Leta 2006 pa se je za sedeže v

Mestnem svetu potegovalo sedem nestranskih list in triindvajset stranskih. Volilno uspešna je bila zgolj ena nestranska lista – Lista Zorana Jankovića, ki je presešla standard enega sedeža in dobila kar triindvajset mandatov.

Kot poudari že Haček (1999, 226) je glavna ugotovitev analize lokalnih volitev, da so »rezultati vseh političnih strank na volitvah precej odvisni od pokrivanja terena, to je od stopnje razvitosti organizacijske mreže občinskih in krajevnih odborov, ki so bili (ali pa ne) sposobni najti ustrezne kandidate, oblikovati liste in vložiti kandidature za volitve županov.«

Analiza lokalnih volitev kaže variacijo vloženih kandidatur nestranskih kandidatov ter nestranskih list, vendar pa so volivci vseeno bolj naklonjeni kandidatom, ki kandidirajo s podporo politične stranke. Svoje hipoteze ne morem popolnoma ovreči, izjema so volitve 2006, ko je nestranskemu kandidatu Zoranu Jankoviću, uspel preboj s katerim je dosegel absolutno večino na volitvah za župana in ki je s svojo nestransko listo dobil večino v Mestnem svetu MOL.

Prusnik (2012) se strinja s tezo, da večja uveljavljenost nestranskih kandidatov pomeni tudi večjo volilno uspešnost na lokalnih volitvah, in pravi: »Ljudje so nagnjeni k temu, da glasujejo za tistega, za katerega menijo, da bo kaj naredil. Pri lokalnih volitvah je neposredna izbira kandidata možna. Zato uspeh nestranskih kandidatov. Drugi razlog je naveličanost ljudi s političnimi obrazi, ki imajo dolg staž, nimajo pa nekih vidnih rezultatov, s katerimi bi se lahko dokazovali ljudem.« Poglajen (2012) je mnenja, da: »Uspeh neodvisnih list na lokalnih volitvah priča o spreminjajočih se specifikah lokalne organiziranosti, ne gre pa za kak večji kvalitativen preskok.«

Hipoteza 2: V Mestnem svetu Mestne občine Ljubljana so člani voljeni po proporcionalnem volilnem sistemu, kar posledično pomeni večjo volilno uspešnost političnih strank in manjšo možnost izvolitve kandidatov, ki niso uvrščeni na kandidatne liste katere izmed političnih strank.

Drugo hipotezo ne morem popolnoma potrditi. Po analizi vseh štirih volitev ugotovim, da se je število nestranskih list skozi obdobja večalo, nato zmanjševalo in spet večalo. Največ nestranskih kandidatur je zaslediti na volitvah leta 2002, vendar volilno niso bile najuspešnejše. Na lokalnih volitvah v letih 1994, 1998 in 2002 je po en sedež/mandat v Mestnem svetu dobila Gradišnikova lista – lista Rad imam Ljubljano – RIL, bila je edina nestranska lista, ki ji je vsak mandat uspelo dobiti po en sedež. Leta 2006 se je za sedeže potegovalo kar sedem nestranskih

list, kjer je eni listi uspel preboj; Lista Zorana Jankovića je dobila kar 23 sedežev v Mestnem svetu. Na tem mestu, svoje hipoteze ne morem popolnoma potrditi.

Poglajen (2012) je mnenja, da razlog za volilno neuspešnost nestranskih list ni nujno proporcionalni volilni sistem: »Razlike med večinskim in proporcionalnim sistemom so mnogoplastne. Vprašanje je, kako bi večinski volilni sistem vplival na samostojne kandidate, sem pa prepričan, da jim nebi bil bistveno bolj naklonjen, kot je obstoječi. Argumente za to je mogoče uzreti tako na nacionalnih kot na lokalnih ravneh.«

Analiza lokalnih volitev je razkrila, da delež kandidatur nestranskih kandidatov in list z volitvami variira, kandidature (nestranskih liste) pa se spreminjajo. Tako lahko na vsakih volitvah zasledimo nove liste, ki še niso kandidirale. Nestranska lista Rad imam Ljubljano – Lista Branka Gradišnika je edina nestranska lista, ki se je ob vsakem mandatu podala v volilni boj in presenetljivo edina nestranska lista, ki je na prvih treh volitvah dobila po en sedež v Mestnem svetu. Tudi tukaj bi lahko iskali razloge, zakaj nestranskih liste še vedno niso dovolj uspešne na volitvah za vstop v Mestni svet. Velik preobrat prinesejo volitve 2006, ko nestranska lista dobi absolutno večino v Mestnem svetu.

Manjšo volilno angažiranost nestranskih kandidatov pa je zaslediti na volitvah za župana MOL. Leta 1994 so kandidirali kar štiri nestranski kandidati, od katerih ni bil uspešen nihče. Leta 1998 sta kandidirala dva, oba prav tako neuspešna (Gradišnik ponovi svojo kandidaturo iz leta 1994). Na volitvah leta 2002 kandidirata zopet dva in tudi tukaj ni bilo večjega uspeha (Jazbinšek ponovi svojo kandidaturo iz leta 1994). Leta 2006 pa se vzorec spremeni, ko nestranski kandidat zasede prvo mesto na volitvah za župana MOL.

Pogost razlog za vedno večjo podporo nestranskim kandidatom in listam je v naveličanosti in tudi nezaupanju v politične stranke. Kot pravi Prusnik (2012): »Politiki so notorično prepoznani kot neučinkoviti vladarji, ki še nikjer niso imeli praktičnih izkušenj. Zato gredo odločitve volivcev v smeri tistih, za katere menijo, da lahko kaj naredijo oz. spremenijo.«

9 LITERATURA

Brezovšek, Marjan. 2004. Preučevanje lokalne demokracije in zaznave Slovencev. V *Lokalna demokracija I: analiza lokalnih volitev 2002*, ur. Marjan Brezovšek, Miro Haček in Alenka Krašovec, 9–21. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2005. Pojemovno teoretični okvir razvoja lokalne demokracije. V *Lokalne demokracija II. Uresničevanje lokalne samouprave v Sloveniji*, ur. Marjan Brezovšek in Miro Haček, 5–24. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- in Simona Kukovič. 2012. Demokracija in participacija na lokalni ravni (konceptualni vidik). V *Lokalna demokracija IV: Aktualni problemi slovenske lokalne demokracije*, ur. Irena Bačlija, 171–196. Maribor: Inštitut za lokalno samoupravo in javna naročila.

De Swaan, Abram. 1973. *Coalition theories and cabinet formations*. Amsterdam, New York in London: Elsevier scientific publishing company.

Državna volilna komisija. 1998. *Lokalne volitve 1998*. Dostopno prek: <http://www.dvk.gov.si/volitve/lv1998/> (15. maj 2012).

Grad, Franc. 1998. *Lokalna demokracija: organizacija in volitve*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

--- 2004. *Volitve in volilni sistem*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

Grafenauer, Božo. 2000. *Lokalna samouprava na Slovenskem: teritorialno-organizacijske strukture*. Maribor: Pravna fakulteta.

Haček, Miro. 1999. Lokalne volitve v Sloveniji – primerjava 1994-1998. *Teorija in praksa* 36 (2): 218–229.

--- 2004a. Lokalne volitve zgolj kot indikator za parlamentarne? V *Lokalna demokracija I: analiza lokalnih volitev 2002*, ur. Marjan Brezovšek, Miro Haček in Alenka Krašovec, 22–35. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2004b. Fenomen neodvisnih kandidatov in list neodvisnih kandidatov na lokalnih volitvah. V *Lokalna demokracija I: analiza lokalnih volitev 2002*, ur. Marjan Brezovšek, Miro Haček in Alenka Krašovec, 63–74. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2007. Lokalne volitve – še vedno zgolj drugorazredne volitve? *Lex localis*, 31–45. Maribor: Inštitut za lokalno samoupravo in javna naročila.

---, Marjan Brezovšek in Irena Bačlija, ur. 2008. *Upravljaljska sposobnost koalicijskega povezovanja v slovenskih občinah*. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede.

Haček, Miro in Irena Bačlija. 2009. Koalicijsko povezovanje v slovenskih občinah: mandata 1998–2002 in 2002–2006. V *Lokalna demokracija III: ob petnajsti obletnici prenove uvedbe lokalne samouprave v Republiki Sloveniji*, ur. Miro Haček, 83–106. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Hm. 1994. Prve občinske volitve po novem so za nami. *Naša skupnost (Ljubljana)* 35 (9). Dostopno prek: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-AFI9T9X8/> (15. maj 2012).

Jazbinšek, Sanja. 2007. *Analiza dosedanjih lokalnih volitev v Mestni občini Velenje*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Krašovec, Alenka. 2000. *Moč v političnih strankah*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Krščanski socialisti Slovenije. Dostopno prek: <http://www.krscanski-socialisti.si/> (5. avgust 2012).

Mestna občina Ljubljana. 2006. Kandidati/kandidatke za župana/županjo. *Glasilo Mestne občine Ljubljana*, 11 (6). Dostopno prek: www.ljubljana.si/file/32593/glasilo-ljubljana-volitve-2006.pdf (18. maj 2012).

--- 2012. Dostopno prek: <http://www.ljubljana.si/si/mol/> (18. maj 2012).

--- 2012a. *Lokalne volitve 2002*. Dostopno prek: <http://www.ljubljana.si/si/mol/podporni-organi/volilna-komisija/zgodovina-volitev/volitve-leta-2002/> (18. maj 2012).

--- 2012b. *Lokalne volitve 2006*. Dostopno prek: <http://www.ljubljana.si/si/mol/podporni-organi/volilna-komisija/zgodovina-volitev/volitve-leta-2006/> (18. maj 2012).

--- 2012c. Mestni svet Mestne občine Ljubljana. Dostopno prek: <http://www.ljubljana.si/si/mol/mestni-svet/> (20. maj 2012).

Ministrstvo za notranje zadeve. 2012. *Iskalnik političnih strank*. Dostopno prek: <http://mrrsp.gov.si/rduobjave/ps/index.faces> (20. junij 2012).

Nahtigal, Lea. 2012. Trendi in prihodnost koalicijskega (ne)povezovanja na lokalni ravni. V *Lokalna demokracija IV: Aktualni problemi slovenske lokalne demokracije*, ur. Irena Bačlija, 19–37. Maribor: Inštitut za lokalno samoupravo in javna naročila.

Naša komuna. 1994. Rezultati lokalnih volitev 4. decembra 1994, 32 (21/22). Dostopno prek: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOCFGL45LTS/?query=%27source%3d%C4%8Dasopisje%40AND%40srel%3dNa%C5%A1a+komuna%27&browse=%C4%8Dasopisje&sortDir=DESC&sort=date&node=besedila%2f1&pageSize=25&page=3> (15. maj 2012).

Naša skupnost Ljubljana. 1994. Kandidati za župana, 35 (9). Dostopno prek: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC3Q1QCE82/?pageSize=25&query=%27rele%253dNa%25c5%25a1a%2bskupnost%2b%28Ljubljana%29%27&fyear=1994> (15. maj 2012).

NSi – Nova Slovenija – Krščanska ljudska stranka. 2012. *Zgodovina*. Dostopno prek: <http://nsi.si/zgodovina.html> (20. junij 2012).

Poglajen, Črt. 2012. Intervju z avtorico. Ljubljana, 5. avgust.

Poročilo o izidu splošnih volitev mestnih svetnikov v mestno občino Ljubljana. Uradni list RS 78/1994. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=70899> (18. maj 2012).

Poročilo o izidu splošnih volitev župana Mestne občine Ljubljana. Uradni list RS 82/1998. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlurid=19984199> (18. maj 2012).

Poročilo o izidu splošnih volitev svetnikov v Mestni svet Mestne občine Ljubljana. Uradni list RS 82/1998. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlurid=19984200> (18. maj 2012).

Poročilo o izidu rednih volitev župana Mestne občine Ljubljana 10. novembra 2002 in 1. decembra 2002. Uradni list RS 110/2002. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlurid=20025416> (18. maj 2012).

Poročilo o izidu rednih volitev v Mestni svet Mestne občine Ljubljana. Uradni list RS 103/2002. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlurid=20025178> (18. maj 2012).

Poročilo o izidu rednih volitev župana Mestne občine Ljubljana. Uradni list RS 115/2006. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlurid=20064936> (18. maj 2012).

Poročilo o izidu rednih volitev svetnikov v Mestni svet Mestne občine Ljubljana. Uradni list RS 115/2006. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlurid=20064937> (18. maj 2012).

Poslovni imenik. *LZČPV*. Dostopno prek: <http://www.bizi.si/LZCPV/maticno-podjetje/> (20. junij 2012).

Prebelič, Vladimir in Miro Haček. 2012. Nekateri aktualni problemi slovenske lokalne samouprave. V *Lokalna demokracija IV: Aktualni problemi slovenske lokalne demokracije*, ur. Irena Bačlija, 1–18. Maribor: Inštitut za lokalno samoupravo in javna naročila.

Progresivna stranka. Dostopno prek: <http://www.progresivna-stranka.si/> (20. junij 2012).

Prusnik, Aljaž. 2012. Intervju z avtorico. Ljubljana, 6. avgust.

Riker, William H. 1962. *The theory of political coalitions*. New Haven: Yale University Press.

Rogelj, Boštjan. 2007. *Uspeh nestranskih kandidatov na lokalnih volitvah 2006*. Dostopno prek: http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/publikacije/dela/files/Dela_27/09_rogelj.pdf (31. maj 2012).

Statut Mestne občine Ljubljana. Ur. l. RS 26/2001. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=20011600> (8. maj 2012).

Stoker, Gerry. 1996. Redefining Local Democracy. V *Local democracy and local government*, ur. Lawrence Pratchett in David Wilson, str 188–209. MacMillan, Basingstoke.

Šmidovnik, Janez. 1995. *Lokalna samouprava*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Ustava Republike Slovenije. Ur. l. RS 33/1991. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199133&stevilka=1409> (24. april 2012).

Zakon o lokalnih volitvah (ZLV – UPB3). Ur. l. RS 94/2007. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200794&stevilka=4693> (24. april 2012).

Zakon o lokalni samoupravi (ZLS – UPB2). Ur. l. RS 94/2007. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200794&stevilka=4692> (24. april 2012).

Zakon o političnih strankah (ZpolS). Ur. l. RS 100/2005. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2005100&stevilka=4345> (24. april 2012).

Zakon o ratifikaciji Evropske listine lokalne samouprave (MELLS). Ur. l. RS 57/1996. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199652> (24. april 2012).

Zares.si. 2007. *Aktivna Slovenija se je pripojila k Zares*, 8. december. Dostopno prek: <http://www.zares.si/aktivna-slovenija-se-je-pripojila-zares/> (20. junij 2012).

PRILOGI

Vprašanja za intervjuja sem črpala iz poglavja Trendi in prihodnost koalicijskega (ne)povezovanja na lokalni ravni (Nahtigal 2012, 19–37).

PRILOGA A: intervju z Aljažem Prusnikom, analitik

1. Prosila bi Vas, da podate mnenje glede naslednjih trditev:

a) Večja uveljavljenost nestranskih kandidatov, ki predstavljajo močno konkurenco političnim strankam na lokalnih volitvah, pomeni tudi večjo volilno uspešnost na teh volitvah.

Da. Ljudje so nagnjeni k temu, da glasujejo za tistega, za katerega menijo, da bo kaj naredil. Pri lokalnih volitvah je neposredna izbira kandidata možna. Zato uspeh nestranskih kandidatov. Drugi razlog je naveličanost ljudi s političnimi obrazi, ki imajo dolg staž, nimajo pa nekih vidnih rezultatov, s katerimi bi se lahko dokazovali ljudem.

b) V Mestnem svetu Mestne občine Ljubljana so člani voljeni po proporcionalnem volilnem sistemu, kar posledično pomeni večjo volilno uspešnost političnih strank in manjšo možnost izvolitve kandidatov, ki niso uvrščeni na kandidatne liste katere izmed političnih strank.

Da – povsem enako kot pri volitvah v državni zbor.

2. Ali bi po vašem mnenju politične stranke (na lokalni ravni) morale priznati premoč nestranskim kandidatom in nestranskim listam?

Mnenja sem, da političnih strank ne potrebujemo. Čeprav lahko ta izjava zveni precej nedemokratično pa so stranke v zgodovini demokracije po vseh državah dokazale, da zgolj ustvarjajo mit o demokraciji, demokracije pa dejansko ni, ker je le-ta podrejena bodisi strankarski disciplini bodisi denarju oz. Obojemu. Enako velja za državni zbor.

3. Politologi menijo, da politične stranke ne igrajo pozitivne vloge, ampak so nujno potrebne za stabilno demokracijo na lokalni ravni, saj naj bi politične povezave ponujajo pomembne kognitivne informacije. Medtem pa so progresisti mnenja, da bi se politične stranke morale umakniti z lokalne ravni oblasti, s čimer bi bila moč političnih organizacij onesposobljena, hkrati pa naredili občinsko oblast bolj odgovorno lokalnemu prebivalstvu. Kakšno je vaše mnenje?

Strinjam se s progresisti in bi to samo še prenesel na državno raven. Za učinkovito vodenje so stranke, kot že rečeno, nepotreben birokratski aparat brez dodane vrednosti. Parlament oz. Politične liste so imele pomen v zgodovini zato, da so predstavljali ljudstvo, ko je le-to bilo preveč geografsko razpršeno, pretežno nepismeno ali preštevilčno za izvajanje demokracije, kot so počeli v stari Grčiji. Danes v dobi instantne komunikacije to ni več potrebno. Prihodnost vidim v smeri direktne demokracije, npr. elektronske direktne demokracije (E2D: <http://e2d-international.org/manifesto>).

4. Pogosto se pojavlja prepričanje, da je neodvisnost županov (torej tistih, ki kandidirajo s podporo skupine volivcev) vprašljiva, saj naj bi bili takoj po nastopu mandata pripravljene na sklepanje političnih povezav. Kakšen je Vaš pogled/mnenje glede termina neodvisen?

To je problem »dodatka« v obliki parlamenta (državnega, občinskega), ki nujno vodi v takšno ali drugačno »kupčkanje«. Brez tega ni garancije za kakršnokoli odločitev. Katerikoli župan je prisiljen v to, če želi kaj doseči. Zato temu pravim navidezna demokracija. Lahko se tako pohvalimo, da imamo demokracijo, izvajati pa jo je praktično nemogoče v takšnem idealnem (teoretičnem) smislu. Sistem ni narejen za stopnjo razvoja, na kateri ljudje smo.

5. Kako gledate na naslednje stališče: »Volivci se raje odločajo za podporo strankarsko neopredeljenim kandidatom in tistim, ki ga poznajo tudi osebno«?

To je najbolj naravna odločitev, ki jo lahko človek sprejme. Za prve se odloči zaradi naveličanosti obstoječih političnih klik, za druge pa zato, ker jim zaupa oz. vedo, česa so zmožni, in jih zato volijo. Politiki so notorično prepoznani kot neučinkoviti vladarji, ki še nikjer niso imeli praktičnih

Izkušenj. Zato gredo odločitve volivcev v smeri tistih, za katere menijo, da lahko kaj naredijo oz. spremenijo.

6. V občinah z nestranskarskimi župani je najpogostejša oblika koalicijskega povezovanja, nepovezovanje oziroma projektno sodelovanje. Zakaj je po Vašem mnenju tako?

To je normalen proces, ki se odvija tudi v zasebnih organizacijah. Na ta način se stvari ciljno vodijo – ko se ve, kakšen je cilj, je naslednji korak analiza, kako priti do cilja. Če je treba za dosego cilja povezati ljudi iz različnih strank, ki podpirajo ta isti cilj, potem je to najlažji način, kako priti do cilja. To je hkrati lahko dokaz, da so župani bolj ciljno naravnani, ker morajo za naslednji mandat imeti rezultate, na podlagi katerih lahko tekmujejo za glasove.

Slabost takšnega pristopa pa je, da so izvedljivi samo projekti, kjer uspe župan nabrati večinsko podporo. Če ima azaledje v svoji stranki/listi, je to lahko v pomoč. Če pa je povsem neodvisen, pa moro podporo iskati vsakih znova pri vseh.

7. Menite, da je pripadnost politični stranki na lokalni ravni v primerjavi z nacionalno ravnjem manjšega pomena?

Menim, da ja. Na lokalni ravni so posamezni pripadniki bolj izpostavljeni fizičnemu kontaktu ljudem, ki so za njih glasovali, kot na državni ravni. S tega vidika je lahko pripadnost in s tem enotnost celo manjša, kar lahko omogoča projekte, o katerih govori prejšnje vprašanje.

PRILOGA B: intervju s Črtom Poglajnom, teoretsko analitski politolog

1. Prosila bi Vas, da podate mnenje glede naslednjih trditev:

a) Večja uveljavljenost nestranskih kandidatov, ki predstavljajo močno konkurenco političnim strankam na lokalnih volitvah, pomeni tudi večjo volilno uspešnost na teh volitvah.

Uspeh neodvisnih list na lokalnih volitvah priča o spreminjajočih se specifikah lokalne organiziranosti, ne gre pa za kak večji kvalitativen preskok.

b) V Mestnem svetu Mestne občine Ljubljana so člani voljeni po proporcionalnem volilnem sistemu, kar posledično pomeni večjo volilno uspešnost političnih strank in manjšo možnost izvolitve kandidatov, ki niso uvrščeni na kandidatne liste katere izmed političnih strank.

Razlike med večinskim in proporcionalnim sistemom so mnogoplastne. Vprašanje je, kako bi večinski volilni sistem vplival na samostojne kandidate, sem pa prepričan, da jim nebi bil bistveno bolj naklonjen, kot je obstoječi. Argumente za to je mogoče uzreti tako na nacionalnih kot na lokalnih ravneh.

2. Ali bi po vašem mnenju politične stranke (na lokalni ravni) morale priznati premoč nestranskim kandidatom in nestranskim listam?

Nestranske liste so v številnih okoljih močne. Iz pregleda vseh občin, ki jih v državi imamo, pa lahko suvereno trdim, da so stranke ohranile primat, če se na stvar gleda globalno. In da se stvari tu ne bodo spreminjale sunkovito. Kot organizacije so stranke namreč širše in trajnejše od list. Zato je njihovo delo mogoče zasledovati v daljšem obdobju, delo list pa od primera do primera različno.

3. Politologi menijo, da politične stranke ne igrajo pozitivne vloge, ampak so nujno potrebne za stabilno demokracijo na lokalni ravni, saj naj bi politične povezave ponujajo pomembne kognitivne informacije. Medtem pa so progresisti mnenja, da bi se politične stranke morale umakniti iz lokalne ravni oblasti, s čimer bi bila moč političnih organizacij onesposobljena, hkrati pa naredili občinsko oblast bolj odgovorno lokalnemu prebivalstvu. Kakšno je vaše mnenje?

Prvič, človek mora biti pri postavljanju trditev zelo pozoren. Skupine so široke, in ko nekdo govori o politologih kot skupini, se mora zavedati obsega diverzificiranosti obstoječih mnenj. Z drugimi besedami: stavek, ki se začne s 'politologi menijo', je mogoče hitro spodnesti. Jaz sem politolog, pa se ne postavljam v stališče, da politične stranke igrajo ne preveč pozitivno vlogo.

Prepričan sem, da je pri razvoju mehanizmov notranje demokracije mogoče narediti še marsikaj, da pa stranke same po sebi niso ne slabe ne anahronistične – četudi se med širšo (nekvalificirano) populacijo in tržno usmerjenimi mediji pogosto ustvarja tako prepričanje.

Drugič, delovanje strank na lokalnem nivoju je vselej različno od delovanja strank na nacionalnem nivoju. Če se na lokalnem nivoju ve, da je dinamična in produktivna koalicija levih in desnih strank v danih razmerah težko mogoča, se na lokalnih nivojih te povezave ravno zaradi vpetosti v specifično, natančno opredeljeno okolje lahko tudi vzpostavijo.

4. Pogosto se pojavlja prepričanje, da je neodvisnost županov (torej tistih, ki kandidirajo s podporo skupine volivcev) vprašljiva, saj naj bi bili takoj po nastopu mandata pripravljene na sklepanje političnih povezav. Kakšen je Vaš pogled/mnenje glede termina neodvisen?

Beseda neodvisnost ima v družbenem, sploh pa v političnem smislu specifičen ton. Če govorimo o ključnih vejah oblasti, je neodvisen tisti, ki svoje odločitve sprejema sam in na podlagi razumnih – in sočasno demokratičnih – načel. Vpliv posameznih gospodarskih, kulturnih, socialnih organizacij je, dokler ostaja znotraj teh okvirov, ne le dopusten, ampak tudi zaželen. In tu med strankarskimi in nestrankarskimi župani v načelu ni razlik.

5. Kako gledate na naslednje stališče: »Volivci se raje odločajo za podporo strankarsko neopredeljenim kandidatom in tistim, ki ga poznajo tudi osebno«?

Z omenjenim stališčem bi se lahko strinjal polovično. Res namreč je, da so nam ljudem vselej bližji posamezniki, ki jih poznamo osebno in jim zaradi tega tudi zaupamo. Strankarska neopredeljenost pa je prej minus kot plus. Strankarsko neopredeljeni kandidat je namreč svojevrstna tabula rasa. Potrebuje zelo prepričljiv nastop in odličen renome, če želi, da bi mu ljudje zaupali svoje glasove.

6. V občinah z nestranskarškimi župani je najpogostejša oblika koalicijskega povezovanja, nepovezovanje oziroma projektno sodelovanje. Zakaj je po Vašem mnenju tako?

Ne verjamem, da je pri tvorjenju koalicij med okolji s strankarskimi in z nestranskarškimi župani prihaja do bistvenih razlik apriorno. Položaj je odvisen od specifičnih razmer v posameznem okolju.

7. Menite, da je pripadnost politični stranki na lokalni ravni v primerjavi z nacionalno ravnjem manjšega pomena?

Pripadnost stranki je enako pomembna v vseh nivojih. Je pa res, da je delovanje na različnih nivojih različno in da se pogosto tisto, kar je sprejeto na eni ravni, ne sprejme po istih postopkih na drugi ravni.